l. 10. tit. 2. l. 4. tit. 3. l. 3. Recopil. non vero regnicolis prohibitum eſt extra loca ſui domicilii eas dignitates obtinere ut probant Bobadilla, & Solorzano *ubi ſupra*.

8 Exponitur c. ad decorem, de inſt.

Sed huic aſſertioni aperte opponitur textus *in cap. ad decorem, 5. de inſtitutionibus*, ubi ab Innocentio III. corripitur Patriarcha Conſtantinop. eo quod ad beneficia, & dignitates Eccleſiaſticas non admitteret clericos ex omni genere, ſed tantum Venetos: & illi præcipit, ut eligat clericos undecumque originem duxerint, dummodo ſint idonei: ergo alienigenæ, & exteri ad beneficia Eccleſiaſtica admitti poſſunt. Augetur hæc difficultas *ex cap. ſcriptum, 40. de elect.* ubi cum agatur de electione Patriarchæ CP. jubetur, ut de meritis electi, & poſtulati inquiratur, & an apud Venetos ortus ſit: igitur non recte *in d. c. ad decorem*, reprehenditur Patriarcha CP. ex eo quod Venetos tantum ad dignitates Eccleſiaſticas admitteret. Pro conciliatione, & expoſitione horum jurium aliqua fere obliterata hiſtoriæ illius temporis veſtigia repetenda ſunt; ſciendum enim eſt, Conſtantinopoli obſeſſa, & occupata anno 1204. (cujus cladis hiſtoriam refert late Beſoldus *in eod. anno*) junctis Gallorum, Venetorumque copiis, totius exercitus conſenſu conventum pactum fuiſſe, ut ſi imperator CP. ex Francis crearetur, Venetis Patriarchatus deferretur, ne penes unam gentem utraque dignitas remaneret. Balduinus itaque ex Francis ſumma concordia Imperator renuntiatus fuit, & Thomas Maurocenus ex Venetis Patriarcha urbis deſignatus fuit, qui ſtatim profectus ad R. Pontificem, ab Innocentio III. confirmatus fuit, ut refert Beſoldus ubi ſupra, *pag.* 236. Unde juxta dictam conventionem jubet Innocentius III. *in d. c. ſcriptum*, ut in electione Patriarchæ CP. inquiratur, an Venetiis natus eſſet; ſed cum prædictus Thomas voluiſſet protrahere prædictam conventionem ad alias dignitates, & officia Eccleſiaſtica, jure optimo Innocentius prohibuit, ne tantum ex Venetis ad ea eligerentur, ſcripta ad Legatos ſuos Epiſtola, cujus pars extat *in d. c. ad decorem*, & aliam refert ex MS. Codice Toloſano Philippus Berterius *diatrib. 2. cap. 3.* in hæc verba: *Quod ſi de cetero ſolos Venetos in Eccleſia S. Sophiæ Canonicos inſtitueris, aut ad hoc operam impenderis, ut ſemper in eadem Eccleſia ſit Venetus Patriarcha, nulla deinceps ratione poteris excuſari: nec illud obſerves, ut neminem Archiepiſcopum præter Venetum in tota facias Romania.* Et alibi ait: *Solos Venetos, vel ſubjacentes eis, in Eccleſia tua promoves, Francos, & alios probos viros alterius nationis promovere contemnens, volumus ut ab hujuſmodi revoceris abuſu.* Ex quibus litteris ad Patriarcham CP. miſſis, & *ex d. c. ad decorem*, facile conſtat, a Patriarcha CP. ad beneficia Eccleſiaſtica non admitti Francos, & alios etiam ſubjectos Imperatori CP. ſed tantum Venetos admiſiſſe, quod rationi, & conventioni inter Venetos, & Gallos initæ contrarium erat. Alia adducunt pro ejus textus interpretatione Luna, & Arellanus *d. antimonia* 3. Boſſius *d. §. 2. n. 55.* Garcia *de benefic. 7. part. c. 9.* Sed, ni fallor, hæc eſt vera illius textus interpretatio.

Secundo opponi ſolet huic aſſertioni textus *in c. ſignificaſti 18. de jurepatronatus*, ubi docetur, Epiſcopum poſſe in Eccleſia, ubi habet juſpatronatus, Clericum alienæ Diœceſis inſtituere: igitur exteri, & peregrini ad beneficia Eccleſiaſtica in aliena Diœceſi eligi valent. Pro hujus textus expoſitione Lambertinus *de jurepatronat. part. 1. l. 2. artic. 24. quæſt. 7. pag. 64.* Joannes Nicolaus *eodem tr. l. 2. n.* 197. Exiſtimant, ſpecialiter Epiſcopo permiſſum eſſe virtute jurepatronatus, etiam extraneos clericos præſentare, & inſtituere, ex textu diſerto *in c. ſi quis Epiſcoporum, 16. q. 3.* unde cum textus *in d. cap. ſignificaſti*, procedat in Epiſcopo, qui Clericum præſentavit in aliena Diœceſi, ideo hujuſmodi præſentatio ſuſtinetur. Alia proſequitur pro hujus textus interpretatione Lambertinus *ubi ſupra*, & nos Deo annuente in ejus commentario ea examinabimus. 9 Intelligitur c. ſignificaſti de jurepatr.

TITULUS XXIII.

De officio Archidiaconi.

CAPUT PRIMUM.

Ex libro a *Romani Ordinis.*

UT *b* Archidiaconus poſt Epiſcopum ſciat ſe *c* vicarium ejus eſſe in omnibus, & omnem curam in Clero, tam in urbe poſitorum, quam eorum, qui per Parochias habitare noſcuntur, ad ſe pertinere, ſive de eorum converſatione, ſive honore, & reſtauratione Eccleſiarum, ſive doctrina Eccleſiaſticorum virorum, vel ceterarum rerum ſtudio]: & delinquentium rationem coram Deo redditurus eſt, & ut de tertio in tertium annum, ſi Epiſcopus non poteſt, parochiam univerſam *d* circumeat, & cuncta, quæ emendatione indigent, ad vicem ſui Epiſcopi *e* corrigat.

NOTÆ.

1 a ROmani ordinis.) Ita legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. c. 2.* ſed nec in veteri Ordine Romano nuper excluſo, nec in tomo de divinis officiis, nec in Biblioteca veterum PP. verba hujus textus reperiuntur, ſed tantummodo ea leguntur: *Obſervandum autem eſt, ſeptem eſſe regiones urbis Romæ, ſingulas regiones ſingulos Diaconos regionarios habere, & uniuſcujuſque regionis Acolythos per manum Sudbiaconi regionarii Diacono regionis ſuæ officii cauſa ſubditos eſſe; hos omnes ei, qui Vicarius eſt Pontificis, obedire, ſervato unicuique per eum proprii gradus miniſteriali ordine.* Sed hæc verborum contextura profecto antiquam Eccleſiæ diſciplinam redolet; quæ vero hic leguntur, recentiorem Eccleſiæ uſum exhibent: unde exiſtimabat Franciſcus Hallierius *lib. 4. de hierarch. juriſdict. art. 4. pag.* 871. verba relata eſſe veteris Ordinis Romani; quæ vero in hoc textu tranſcripta leguntur, addita fuiſſe ab aliquo ex Romanis Pontificibus, juxta recentiorem Eccleſiæ uſum; & ea verba, ut ex veteri Romano Ordine tranſcripſit Papienſis in prima collectione, *ſub hoc tit. c. 2.* a quo accepit Raymundus, & *in hoc c. 1.* retulit ſub eadem inſcriptione. Ut autem tempus, auctorem, & hiſtoriam hujus libri Ordinis Romani, ex quo etiam citantur textus *in c. unico, de officio Primicerii, cap. 1. de officio cuſtodis*, comprehendamus, libet tranſcribere quæ Melchior Hittorpius lectori ſcripſit in principio libri de divinis officiis, ubi ita de Ordine Romano præfatur. Quemadmodum, quo ſit auctore conſcriptus hic libellus, difficile dictu fuerit, ita antiquiſſimum eſſe, argumenta non ſunt longe petenda. Et mihi quidem aliquando viſum, a magiſtris Romanæ Eccleſiæ tum eſſe conſcriptum, cum Stephano Pontifice, & Pipino primum, deinde Carolo Magno procurante, divina officia Romana cum Romano cantu in Galliam ſunt introducta. Quod eſſe horum ætate, atque item opera factum, Hiduinus Abbas S. Dionyſii, Vvalafridus, Sigebertus in chronicis, & ex hoc Leopoldus Babembergenſis Epiſcopus, & alii item auctores ſunt. Veriſimile enim eſt, ut hoc facere poſſent, quod eis imperabatur, deſcriptum libellum eſſe, & illis traditum, qui formulas omnes divina officia peragendi complecteretur. Et Antiphonarios quidem Romanos ad hoc allatos, & miſſos in Franciam, Amalarius noſter teſtis locuples eſt, qui in prologo ad librum de ordine Antiphonarii, ſe a Ludovico Pio Aug. ad Gregorium Pontificem Legatum miſſum eſſe, ut ab eo Antiphonarios acciperet, commemorat, & reſponſum retuliſſe a Pontifice, ſe quos mitteret, nullos habere: ſed qui illic aliquando fuiſſent, perlatos eſſe in Franciam, cum nomine Imperatoris Vvala eo legatione functus eſſet. Idemque mihi de Sacramentario D. Gregorii videtur dicendum. In his enim libris, Sacramentario, inquam, Antiphonario, & Ordine Romano, ipſa divina officia quemadmodum priſci Romani ea peregerunt, continentur, ut divinis officiis ex Romanæ Eccleſiæ more in uſum apud Francos, ſeu Gallos traductis, & ab eis receptis, hos habere ipſos oportuerit, ſicut habuiſſe ſatis conſtat. Etenim Albinus, qui in tempus hujus in Gallia mutationis incidit, Sacramentarium, atque Antiphonarium citaſſe invenitur, & Ordinem Romanum ex profeſſo interpretatus eſt, cujus tamen niſi uno tantum in loco, non meminit nominatim. Amalarius vero noſter ad Antiphonarium, & Sacramentarium collimat ſemper, atque ea ſe divina officia explicare velle, quæ his libris contineantur, diſertis verbis profitetur: Mihi inquiens, peccator groſſa res data eſt potius ad indagandum, quam exponendum, ideſt de officio, quod continetur in Sacramentario, & Antiphonario. Et ſicut Sacramentarii, atque Antiphonarii perſæpe meminit, ita Ordinem Romanum in ore multum, & ſæpe habet, eumque diligenter explicat. Quod ubi faciat nominatim, locos aliquot a nobis excerptos ſubjiciemus, ut conferre hos cum ipſo ordine quis poſſit, & ſunt hi: Libri primi capite undecimo, duodecimo, decimotertio, decimoquarto, decimoquinto, trigeſimoprimo. Libri tertii capite quinto, decimooctavo, vigeſimoſeptimo, trigeſimoprimo. Libri quarti, capite vigeſimotertio, multique alii, non ſolum in his libris, verum etiam in ordine Antiphonarii. Ex quibus a Gallis hunc quoque libellum cum ceteris, Antiphonario, & Sacramentario, tum acceptum eſſe, cum Romana officia ſuſceperunt, ſicut colligi poteſt; ita quod eo tempore, & eorum quoque in gratiam ſcriptus ſit, quamvis eſſe veriſimile videatur, nondum hinc tamen liquet. Quinimo nobis quædam Amalarii auctoritas perſuaſit, ut antiquiorem multo eſſe, non levi conjectura ducti opinemur. Qui capite 21. libri quarti de quadam diei Paraſceves conſuetudine ſic refert: Necnon etiam altitudo ſignorum, quæ fiebat per vaſa ærea, deponitur; & lignorum ſonus uſquequaque humilior æris ſono, neceſſario pulſatur, ut conveniat populus ad Eccleſiam. Poteſt, inquit, & in hoc humilior uſus Eccleſiæ Romanæ deſignari antiquis temporibus, quam nunc ſit, & præcipue tunc, quando latitabat per cryptas, propter perſecutores. Nam adhuc junior Roma quæ antiquis temporibus ſub uno Domino cum antiqua Roma regebatur, uſum lignorum tenet, non propter æris penuriam, ſed propter vetuſtatem. Quo loco ſubindicat, quod ligneis ſignis ſuo illo tempore Romani non uterentur. Ordo Romanus autem: Feria quinta, inquit, majoris Hebdomadæ, eadem nocte ſurgunt ad vigilias hora noctis octava, & tangitur campanæ ſignum, ſicut aliis diebus, & poſt hæc non tangitur ad Matutinum, niſi in nocte ſancti Paſchæ. Et de Paraſceves die: In nocte Paraſceves temporarie, ideſt, media nocte, parvum ligneum ſignum ſonetur, &c. Qui loci ſatis indicant, uſos ligneis ſignis Romanos tum fuiſſe, cum libellus hic eſt ſcriptus. Jam aliam item conſuetudinem ſua ætate in uſu eſſe deſiiſſe, quæ aliquando in uſu ſecundum hunc libellum fuit, capite 15. libri primi commemorat. Itaque non abſurde, opinor, ratiocinabimur, non eo tempore primum ſcriptum, ſed longe etiam antiquiorem eſſe: quippe cum nonnulla in eo deſcripta, & explicata tunc exoleviſſe, & ſecus eſſe obſervata intelligantur, quamvis cetera adhuc in uſu permanſiſſent. Id autem per contrariam conſuetudinem ſæpe venit, ut res a priſcis aliter obſervari ſolitæ, in deſuetudinem apud poſteros veniant, qui præſentia intuentur, eiſque contenti fere ſunt, parum admodum ſoliciti de præteritis. Necdum tamen de auctore liquet, quem cum non prodant Interpretes, qui tamen Sacramentarii, & Antiphonarii D. Gregorium; Lectionarii D. Hieronymum auctores nominant, videntur mihi illi ipſi, quiſnam fuerit, cognitum non habuiſſe, & nos idcirco etiam in eo inquirendo fruſtra laborare maxime cum de antiquitate, atque auctoritate ſatis conſtat, quam hi Auctores, atque Interpretes facile conciliare illi poſſunt. Videturque mihi, quod de noſtris Ordinariis, hoc idem de Romano hoc ordine eſſe dicendum, qui cum auctoritatem quique in ſua Eccleſia obtineant, quo auctore tamen ſcripti ſint, nemo facile dixerit, ſicut nullius etiam nomen fere præferunt. Sed ſatis eſt pubblica his, qua approbati ſint, & in uſum ſuſcepti, auctoritas. Sic fuiſſe eum vel per primos officiorum ordinatores publica auctoritate conſcriptum, ut ſecundum eum divina officia celebrarentur; vel ex uſu, qui tum obtinebat, ab alio aliquo collectum, & approbatum publice, breviter, ſecundum ejus præſcriptum: divina tum officia peracta. Verumtamen conjecturam noſtram proferemus. Gelaſianus ille canon ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quo præſcribitur, qui, quove tempore ſcripturæ libri ſint per annum legendi in Eccleſiaſtico officio, per Ordinem Romanum ſparſus habetur. Atque ipſe Ordo poſt explicatum Miſſæ ordinem, ſic quoque incipit: In Chriſti nomine. Incipit ordo Catholicorum librorum, qui in Eccleſia Romana ponuntur ad legendum. Et exemplar mihi unum fuit, in quo eodem ordine, quo ſunt in ipſo Gelaſii canone ante reliquum ordinem, ſimul, & non quemadmodum in reliquis codicibus, ſparſim ea haberentur. Gelaſium autem divinorum quoque officiorum ordinatorem fuiſſe, Sacramentorum præfationes, orationes item conſcripſiſſe, in ejus vita legitur, & quod de Gregorio commemorant Scriptores, ſatis arguit, ſcilicet quod Gelaſianum codicem emendarit, & in commodum ordinem digeſſerit, ſuperflua reſecarit, & in unius libelli formam coarctarit, cui, Libri Sacramentorum, titulum fecerit. Ut vel ab eo, vel ejus auctoritate conſcriptum eſſe, cujus in eo, is canon, quem diximus, integer habetur, forte colligi poſſit. Sed conjectura hæc tantummodo eſt, cui quantum tribuere velis tuum ſit arbitrium. Nos de auctore non amplius ſoliciti erimus, quibus Albini, Amalarii, Micrologi, aliorumque, qui ſuis eum commentariis ſunt dignati, ad ejus antiquitatem, auctoritatemque conteſtandam, ſufficit teſtimonium. Porro noſtra hac ætate doctiſſimus vir, & antiquitatis non ſolum vetuſtæ Romanæ, verum Chriſtianæ quoque, & Eccleſiaſticæ, omniſque hiſtoriæ diligentiſſimus inveſtigator Onuphrius Panuinus, in libello, quem de interpretatione multarum vocum eccleſiaſticarum, hoc anno in lucem emiſit, hunc ſe quoque habuiſſe ſignificat, & in his vocibus; Patres Diaconiæ, Subdiaconus oblationarius, Schola cantorum, Archiparaphoniſta, Nomenclator, mentionem facit nominatim. Ex quo obſcurarum vocum explicatio, quæ hic occurrent, repeti poteſt. Unum adjiciemus, videri nobis ordinem Romanum interpolatum eſſe, & ex Albino quidem, cujus hic multa invenimus, aut ſi hoc non ſit, Albinum multa ex eo exſcripſiſſe. Sed alterum illud mihi magis probatur, ejuſque meæ ſententiæ rationes proferre poſſem. Sed quemadmodum tribus eum libris MSS. invenimus, ita exhibuimus, nihil neque addentes, neque reſecantes, ne tibi præjudicaremus, & tuum tibi judicium integrum conſtaret.) Quare credo, Ordinem Romanum additum, immatatumque fuiſſe a Bernoldo Presbytero Conſtantienſi, qui floruit ſub Henrico Imperatore, quibuſdam detractis, & additis juxta

uſum, quem tempore ſuo in Eccleſia agnoſcebat, ut etiam docuit Hugo Menardus *in præfatione ad librum Sacram. D. Gregorii, ad finem.*

b *Ut Archidiaconus.*) Antequam officia, juriſdictionem, & poteſtatem Archidiaconorum referam tam ex priſco, quam recentiori Pontificio jure, pro expoſitione deciſionum, quas Raymundus ſub hoc titulo compilavit, aliqua circa nomen, originem, & progreſſum hujus officii, ſeu dignitatis prælibanda duxi. In primis ſciendum eſt, poſt Chriſti in cælos aſcenſionem, Apoſtolos ex 72. diſcipulis ſeptem Diaconos elegiſſe, & ordinaſſe, ut refertur *Actuum Apoſt. c. 6.* & confirmant D. Cyprian. *epiſt. 64.* ibi: *Diaconos poſt aſcenſum Domini Apoſtoli ſibi conſtituerunt, ſui, & Eccleſiæ miniſtros.* Iſidor. *l. 2. de Divinis offic. c. 8.* quem numerum retinens Evariſtus *epiſt. 1.* relata *in c. Diaconi, 11. diſt.* 93. ſtatuit, ut in unaquaque civitate ſeptem Diaconi inſtituerentur, quod & confirmatum fuit canone 15. Synodi Neocæſarienſ. Et cum urbs Romana poſt incendium Neronis ſeptem tantum regiones contineret, Tacitus: *In regiones quatuordecim Roma dividitur, quarum quatuor integræ manebant, tres ſolo dejectæ, ſeptem reliquis pauca tectorum veſtigia ſuperabant lacera, & ſemiuſta:* ideo Fabianus ſeptem illos Diaconos per eas regiones diviſit, ut non ſolum altari miniſtrarent, verum & fidelibus ſubvenirent de Eccleſiaſticis facultatibus, & fidelium oblationibus. Hinc regiones illæ dictæ fuerunt Diaconiæ; & Diaconi appellati regionarii. D. Gregorius *l. 9. epiſt. 24. & l. 4. epiſt.* 34. Poſtea Cardinales Diaconi dicti fuerunt, *c. a Subdiacono, 93. diſt.* quia cardini, & cuſtodiæ unius tituli mancipati fuerunt, ut eorum hiſtoriam referens tradit Conelius *in notitia Card. c. 7.* Hunc ſeptenarium numerum Diaconorum longo tempore in Eccleſia duraſſe, tradunt Panuinus *de ſeptem urbis Eccleſiis, c. 3.* Ciaconius *de vitis Card. t. 1. pag. 43.* poſtea tamen cum tanto oneri numerus iſte ſufficere non poſſet, alii ſeptem conſtituti fuerunt, ut uni Epiſcopo prædicanti adeſſent, juxta dictum Evariſti decretum relatum *in d. c. Diaconi*, qui teſtimoniales dicebantur; alii ut Pontifici celebranti miniſtrarent, tam in Palatio, quam in Baſilica: quare interdum Palatini, interdum Baſilicarii appellabantur, alii ſtationibus, & Litaniis præponebantur, qui dicti fuerunt ſtationarii; & alii denique ut menſis communibus miniſtrarent, egenorum, viduarumque neceſſitatibus conſulerent, *can. 16. Sextæ Synodi*, quem injuſte ut apocryphum rejiciant Coriolanus, & Severinus *in ejus notis*, Baronius *anno 34. n.* 143. Rouſſelius *lib. 2. hiſtor. Pontif. juriſdict. c. 11. num.* 2. Diaconorum nonnulla miniſteria recenſuimus in apparatu ad hæc commentaria. 2

Quorum Diaconorum antiquior, priorque dictus fuit Archidiaconus, ideſt Princeps Diaconorum, *c. unico, de ſcrutinio in ordine*; quod nomen jam a temporibus Conc. Nicæni uſitatum legimus can. 58. ipſius, juxta Piſanam editionem. Secundi ordinis Antiſtes appellatur a Sidonio *l. 4. epiſt. 11. & 25.* notat Bulengerus *de Imper. Rom. l. 8. c. 48.* Primis Eccleſiæ temporibus, cum Presbyteri tantum ſacris Eccleſiæ miniſteriis, & orationi vacarent, quæcumque ad Eccleſiæ ornatum pertinebant, Archidiaconus diſponebat, lites, jurgiaque componebat, & omnium negotiorum, rerumque Eccleſiæ procurator, & adminiſtrator erat, *can. 57. Synodi Laodicenæ*, Prudentius *in hymno S. Laurentii*, notavit Savarus *ad Sidonium, d. ep. 25.* Adeo eorum dignitas primis Eccleſiæ ſæculis aucta fuit, ut divitiarum, quas adminiſtrabant, potentia freti, clientela Diaconorum, & aliorum miniſtrorum, quibus imperitabant, & aſſiduo Epiſcoporum, in quorum comitatu verſabantur, favore intumeſcentes, cœperunt primas ſedes occupare, & non ſolum presbyteris anteferri, *c. legimus, 93. diſt.* verum & Epiſcopis anteponi, & ſibi populum ſegregare, & regere, *c. diacono, 93. diſt.* Concil. Illiberit. *can.* 77. Synodus Antiochena *can. 5.* late probavi *in cap. ſtatuimus, 15. de majorit. & obed.* Eorum autem audaciam a variis Patribus reprehenſam, Conciliorumque decretis cohibitam, tandem conſuetudine, & demum lege approbatam in legitimam, & ordinariam poteſtatem paulatim tranſiiſſe, in hoc titulo paſſim notavimus. 3 Archidiaconus quis.

Archidiaconi autem officium a Principe Levitarum repetit And. Sauſay *de myſticis Gall. ſcript. f. 111.* Certum tamen eſt, jam a primis Eccleſiæ ſæculis Archidiaconos ordinatos fuiſſe; ſiquidem eorum mentio reperitur apud Optatum Millevit. *l. 1. Cum correptionem Archidiaconi Cæciliani ferre non poſſet.* Iſidor. *l. 2. de divin. offic. c. 10.* in Concil. Emerit. *can.* 10. Tolet. 4. *can.* 4. Cabil. 2. *can.* 15. Pariſ. 2. *can.* 7. Matiſcon. 1. *can.* 8. Aurel. 4. *can.* 20. Agath. *can. 20. & 23.* Altiſſiod. *can. 6. 20. & 43.* Brac. 1. *can.* 5. In initio actor. Conc. Chalced. apud Hormiſd. *ep.* 36. Leon. Mag. *ep.* 92. Jam ab illis temporibus Archidiaconis varia munera credita fuerunt, quare dicuntur oculi, & baculi Epiſcoporum *in c. ad hæc, hoc tit.* & a Fulberto *ep.* 34. qui ait: *Archidiaconum non tantum eſſe Epiſcopi oculum, ſed diſpenſatorem pauperum, & incipientium catechizatorem.* Arnulfus Sigienſis *tr. in Girard. c. 1. Animarum cuſtodes, Epiſcopales oculi, Eccleſiæ columnæ.*

Unde illi publicam reconciliationem pœnitentibus dabant, *capit. 2. de furt.* ordinandos Epiſcopis repræſentabant, ut probavi *in capit. unic. de ſcrut.* Epiſcopo celebranti, & prædicanti aſſidebant, ut paſſim legitur in Pontificali Romano, imo & ſolemniter prædicabant; carceres viſitabant. Concil. Aurel. 5. *canon.* 20. preceſque in Eccleſia obtuliſſe refert D. Chryſoſtom. *hom. 14. in epiſt. ad Rom.* Quod illis prohibitum reperies in Concil. Arelat. 2. *can.* 15. *Ne deinceps offerant Diaconi.* Pro cujus expoſitione videndus eſt Sauſay *ubi ſupra.* Viduarum, pupillorum, & peregrinorum cura illis compete- 4

BIBLIOTECA CENTRAL

petebat. Conc. Carthag. 4. Clericorum mores corrigebant. Conc. Aurel. 4. *can.* 26. Preſbyteris chriſma ſuo tempore tradebant. Conc. Altiſs. *can.* 6. Alia eorum officia refert S. Iſid. *in ep. ad Laudif. Cordub. Epiſc.* quam refert Loayſas ad finem Concil. Tol. 8. & nonnulla complectitur Raimund. *in hoc tit.* Quæ omnia accipienda ſunt, ſi adſit conſuetudo legitime præſcripta: ideo permulta jam ubique obſoleverunt; alia quibuſdam tantum in locis retinentur. Ob hanc in ſpiritualibus juriſdictionem, & in temporalibus adminiſtrationem, lapſu temporis cœperunt Archidiaconi non ſolum aliis Diaconis, verum & Archipreſbyteris præponi, *cap. Archipreſbyter*, 25. *diſt.* Quare legimus, hanc elationem coercitam *in can.* 14. Conc. Nicæn. Laod. *can.* 24. Chartag. 4. *can.* 37. Agath. *can.* 65. Arel. 1. *can.* 14. Andeg. *can.* 2. *Ut Diaconi noverint Preſbyteris cum omni humilitate deferendum eſſe.* Cabil. 2. *can.* 15. *Dictum eſt, quod in pleriſque locis Archidiaconi ſuper Preſbyteros Parochianos quamdam exerceant dominationem, & ab eis cenſum exigant; quod magis ad tyrannidem, quam ad rectitudinis ordinem pertinet.* De qua Diaconorum elatione compeſcenda egi *in cap. ſtatuim. de majorit. & obedientia* & videndi ſunt Morinus *de ſacris ordinat. exercit.* 16. *capit.* 3. *per tot.* Novus Notator Petri Bleſ. *ad epiſt. fin.*

5 c *Vicarium.*) *Capit. perlectis*, 25. *diſt. c.* 2. & 7. *hoc tit. novella Majorani de curial. Juſtinian.* 123. *c.* 3. Alteſerra *lib.* 1. *diſſert. cap.* 11. Licet enim jure ordinario, & primis Eccleſiæ cunabulis Archidiaconus tantum miniſter eſſet, *capit.* 4. & 5. *hoc tit.* ſicut olim conſuetudine Chorepiſcopi erant Vicarii Epiſcoporum, *lib.* 6. *Capitul. Caroli*, *c.* 119. *l.* 7. *c.* 310. 328. & 329. ita Archidiaconi ex conſuetudine effecti fuerunt Vicarii Epiſcoporum: quare eos vicarios natos appellant Sbrozius de officio Vicarii *l.* 1. *q.* 36. *n.* 10. Narbona *de appel. a Vicario*, *q.* 1. *n.* 22. Barboſa 3. *p. alleg.* 54. *de dignitat. c.* 5. *n.* 34. & abſente Epiſcopo ipſum ut Vicarium debere adminiſtrare Epiſcopatum, pluribus relatis docet Barboſa *ubi ſupr. n.* 35. & probatur ex *c. litteras* 13. juncta ejus epigraphe, *de reſtit. ſpol.* licet contrarium defendat Cironius *ad hunc titulum*.

d *Circumeant.*) *Cap. mandamus*, *hoc tit. c. cum Apoſt.* 6. *c. procurationes* 23. *de cenſib.* Synod. Laodic. *can.* 57. *c. dictum eſt*, 94. *d.* Conc. Aquiſgran. 2. *can.* 4. ubi eorum viſitantium avaritia cohibetur, Later. ſub Alex. III. *p.* 1. *c.* 4. ubi de comitatu Archidiaconi viſitantis agitur. Conc. Oxonienſe in Anglia ſub Innoc. *can.* 4. Mogunt. ſub Othone Card. *can.* 7. *c. dudum* 54. *de elect.* Creſpetius *in ſumma*, *v. Archid.* 2. unde *in c. non debere*, 88. *d.* dicuntur circuitores, quæ verba exponunt Creſol. *l.* 4. *myſtag. c.* 19. *ſect.* 4. Juſtelus *in notis ad canones Eccleſiæ univerſ. in d. can.* 57. *Synodi Neocæſ.* Hanc tamen facultatem non habent Archidiaconi ratione propriæ juriſdictionis, ſed quia primis illis temporibus viſitatio ab Epiſcopo illis commendabatur, & poſtea conſuetudine hoc jus viſitandi acquiſierunt; quod expreſſe probatur ex Conc. Tr. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 3. in illis verbis: *Ubi hactenus viſitationem exercere legitime conſueverunt.* Quo modo intelligendum eſſe hunc text. jam docuit Sarmiento *l.* 3. *ſelect. c. ult.* 6

e *Corrigat.*) *Cap.* 7. & 9. *hoc tit. c. cleric.* 7. *de vita, & honeſt. cleric.* an vero Archidiaconus habeat juriſdictionem cum imperio, dicam *in c.* 5. *hoc tit.*

C A P U T II.

Ex Concilio a Toletano.

OFficium vero Archidiaconi eſt Evangelium, quando voluerit, legere, vel alicui de *b* Diaconis præcipere: & quando Epiſcopus Miſſam canit, ad juſſionem illius induant ſe *c* Levitæ veſtimentis ſacris, qualiter cum Pontifice ad Miſſam *d* procedant: omnem querimoniam, ſeu cauſam, vel juſtitiam Preſbyterorum, vel Diaconorum, vel Subdiaconorum ipſe debet deliberare, *e* ordinare, & facere. Ideo vero ſtrenuus, providus, cautus, vicem ſui Epiſcopi agens, Epiſcopatus totius curam habeat, & omne Eccleſiaſticum officium providendo, *f* lectiones, aut reſponſoria in matrice Eccleſia dare debet, & auſcultare. Et interim, ut nullus Evangelium, aut Epiſtolam, aut reſponſorium, vel quamlibet in Eccleſia lectionem legat, vel cantet, donec ante ipſum legat, vel cantet, & auſcultetur: *g* acolythos quoque ipſe ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulum deferre, quiſve *h* minorum in Eccleſia aliqua officia agere debeat.

N O T Æ.

1 a TOletano.) Ita etiam habetur in prima collectione, *ſub hoc tit. c.* 3. ſed in nullo ex Conciliis Toletanis hucuſque editis reperiuntur hæc verba, quare aut alicujus Concilii fragmentum hic refertur, quod temporis injuria periit; aut falſo textus iſte tribuitur Concilio Toletano, præcipue cum pleraque ejus verba reperiantur apud D. Iſidorum *in ep. ad Leufredum*, ubi ita ait: *Archidiaconus imperat Subdiaconis, & Levitis, ad quem iſta pertinent miniſteria, ordinatio veſtiendi Altaris a Leviticis, cura incenſi, & ſacrificii neceſſaria ſolutio, quis Levitarum ad populum Evangelium legat, qui preces dicat, ſeu reſponſoria in Dominicis diebus, aut ſolemnitatibus decantet; ſolicitudo quoque parœciarum, & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam: pro reparandis diœceſanis baſilicis ipſe ſuggerat Sacerdoti; ipſe inquirit parœcias cum juſſione Epiſcopi, &c.* Reperiuntur *in c. perlectis*, 25. *d.*

b *Diaconis.*) Inter miniſteria enim Diaconorum præcipuum eſt Evangelium in Eccleſia legere. Conc. Rhemenſe *canon.* 5. Vaſenſe ſub Leone I. *can.* 4. *d. c. perlectis*, §. *ad Diaconum.* Fortunatus *l.* 2. *de Eccleſiaſt. c.* 12. & 18.

c *Levitæ.*) Ideſt Subdiaconi, *c. cleros*, 21. *diſt. d. cap. perlectis*, 25. *diſt.*

d *Procedant.*) Dixi ſupra, *c.* 1. ex conſtitutione Evariſti, ſeptem Diaconos debere adeſſe Epiſcopo celebranti.

e *Ordinare.*) Ut probabimus *in c.* 5. *hoc tit.*

2 f *Lectiones.*) Legebat enim lector extra Miſsæ ſacrificium Evangelium, & alias lectiones ſacras, tam veteris, quam novi teſtamenti; non autem pſalmos vulgares, aut ab idiotis compoſitos, *can.* 59. *Synodi Laudic.* ut notant Baronius *anno* 60. Creſolius *l.* 3. *myſtag. c.* 27 & proprium hoc erat lectorum officium, *c. cleros*, *verſ. Lectores c. lector*, 23. *d. c. perlectis*, *v. ad lectores*, 25. *d.* licet in Eccleſia Africana Evangelium etiam in Miſſarum ſolemniis legerent. Concil. Carthag. 4. & 8. docet Baronius *anno* 253. *n.* 14. Plura de his lectionibus, & lectoris officio Anton. Aug. *lib.* 4. *tit.* 3. Jodocus Coccius *l.* 5. *theſaur. art.* 5. Petrus Greg. *lib.* 5. *ſyntagm. c.* 4. Ambianas *ad Tertul. de fuga*, *c.* 11. *obſerv.* 2. Menardus *ad D. Gregorium*, *pag.* 274.

g *Acolythos.*) Acolythi Græce, Latine ceroferarii dicuntur. D. Iſidorus *l.* 7. *originum*, *c.* 12. *Acolythi Græce, Latine ceroferarii dicuntur a deportandis cereis, quando Evangelium legendum eſt, aut ſacrificium offerendum; tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad fugandas tenebras, cum ſol eo tempore rutilet; ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum.* Eorum officium duplex erat: primum deferre cereos accenſos in ſacrificio Miſſæ; aliud miniſtrare vinum & aquam in urceolis, & thuribulum cum incenſo, *d. c. cleros*, *verſ. Acolythos*, *c. perlectis*, *verſ. Ad Acolythi*, *c. Acolythus*, 23. *d.* late proſequuntur Petr. Greg. *l.* 5. *ſyntagm. c.* 6. Claudius Eſpenceus *lib.* 1. *digreſſ. c.* 8. Zerda *in adverſar. c.* 94. Mendoza *l.* 3. *Concil. Illiberit. c.* 7. Vicecomes *vol.* 3. *de ritibus Miſſæ*, *l.* 1. *c.* 25. Baronius *anno* 44. *n.* 79. & *anno* 58. *n.* 70. & *anno* 254. *n.* 70. & *anno* 255. *n.* 12. & *anno* 260. *n.* 5. 3

h *Minorum.*) Videlicet cuſtodis, ſacriſtæ, & ſimilium.

C A P U T III.

Gregorius *Honorato Archidiacono a Salonitano.*

EA, quæ contra vos, tu, & *b* Epiſcopus tuus contraria direxiſtis ſcripta agnoſcentes, doluimus eo quod inter vos nihil charitas recognoſcit. Verumtamen te in officio ordinis tui adminiſtrare præcipimus, & ſi illic poteſt ſuperante gratia cauſa veſtri ſcandali definiri, multum credimus veſtræ animæ acquiſiviſſe. Sin vero ita diſcordia inter vos partes ſuas armavit, ut in timore ſcandali voluntas veſtra debeat remanere, tu ad noſtram audientiam indeſinenter occurre, & Epiſcopus tuus pro ſe dirigat, quam elegerit perſonam inſtructam, ut omnibus ſubtili ratione perpenſis, conſtituere quæ viſa fuerint, partibus debeamus. Scire vero te volumus, quod a te omnia diſtricte quæſituri ſumus, ſi non ea, quæ vel propriæ Eccleſiæ, vel quæ de diverſis Eccleſiis *c* ſimelia ſunt collecta ſub omni nunc ſolicitudine, & fide ſerventur. Quod ſi quid ex eis, vel *d* negligentia, vel cujuſquam fraude deperierit, tu in hoc reatu conſtringeris, qui per Archidiaconatus ordinem *e* cuſtodiæ ejuſdem Eccleſiæ arctius implicaris.

NOTÆ.

N O T Æ.

a SAlonis.) Ita legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. c.* 1. & reperitur hic textus *l.* 1. *ep. Gregor. ep.* 10. ex qua ita reſtituitur ejus integra. Salona urbs Dalmatiæ eſt, olim capta ab Aſinio Pollione, a qua filium ſuum Saloninum appellavit: habuit jam olim Eccleſiam Cathedralem, cujus Epiſcopi Glicerii mentio fit ab Evagrio *l.* 2. *c.* 16.

b *Et Epiſcopus tuus.*) Natalis videlicet, cujus mentio obvia

1 eſt in his Gregorii Epiſtolis. Varia fuerunt diſſidia orta temporibus Gregorii Magni inter Salonitanum Natalem Epiſcopum, & Honoratum ejuſdem Eccleſiæ Archidiaconum, quæ adeo excreverunt, quod Natalis intenderet per vim ipſum Honoratum in Preſbyterum ordinare, ut ſic officio, & dignitate Archidiaconi privaret (illis enim temporibus tantum a Diaconis Archidiaconatus dignitas obtineri, & retineri poterat, & per promotionem in gradum preſbyterii amittebatur prædicta dignitas, ut ex D. Leone *ep.* 56. 57. 58. defendit Hallierius *de juriſd. l.* 4. *art.* 2. *pag.* 864. licet contrarium defendat Savarus *ad Sydonium l.* 4. *ep.* 21. & 25.) Natalem tamen ita intendentem ordinare Honoratum reprehendit Gregorius noſter relatus *in c.* 2. 74. *dist.* & etiam ſcribit ipſi Honorato *in cap. Honoratus*, *ead. d.* Principium autem hujus diſſidii ex eo refert Gloſſa *in diſt. capit.* 2. quod Honoratus noluiſſet tradere ipſi Epiſcopo vaſa ſacra, quæ conſanguineis ſuis largiri volebat: quare ita accurate commendat Gregorius noſter ipſi Honorato cuſtodiam theſauri ipſius Eccleſiæ Salonitanæ. Et quia hæc cura olim Archidiacono competebat, ideo hoc fragmentum præſentis epiſtolæ Papienſis compilavit ſub hoc titulo.

c *Cimelia.*) Ita legendum eſt a Græca voce *Keimelion*, quæ 2
ſignificat omne id, quod reſervatur, & cuſtodiendum reconditur, ut pro hujus textus emendatione docuit Gerardus Voſſius *l.* 2. *de vitiis ſermon. c.* 1. Cimelia autem in præſenti ſignificant vaſa ſacra, & pretioſa, & etiam oblationes Eccleſiæ: unde cimelinum dicitur locus, in quo oblationes reconduntur, quæ a Fidelibus offeruntur, *c. cum inter de V. S.* & cimeliarcha dicitur cuſtos cimelii, *l. fin. C. de bonis auth. judicis*, *l. jubemus*, *C. de ſacroſanctis*, *l. ritibus* 20. *C. de agricolis*, *l.* 11. *novella* 74. *Juliani.* Notant Roſuvedius *ad S. Joannem Eleemoſinar. pag.* 208. Zerda *in adverſ. c.* 169. *n.* 4. Cironius *in* 5. *collect. in d. c. cum inter*, Tiraquell. *ad Alex. l.* 2. *c.* 2.

d *Negligentia.*) Quæ ſumma culpa lata eſt; minor vero culpa levis, de quibus culpæ & negligentiæ ſpeciebus agemus *in c.* 2. *de depoſito.*

e *Cuſtodiæ.*) Ejuſdem cimelii videlicet. Licet enim primis 3
Eccleſiæ ſæculis Epiſcopus Præfectus eſſet ærarii, & oblationes diſpenſaret, Juſtinus Martyr *apolog.* 2. tamen Epiſcopi ſucceſſu temporis gravioribus negotiis occupati, eccleſiaſticæ pecuniæ curam & cuſtodiam Diaconis commiſerunt. Origenes *homilia* 25. *in Matthæum*, ibi: *Diaconi, qui non bene tractant eccleſiaſticarum pecuniarum menſas, & ſemper de his fraudant, & ipſas, quas diſpenſant, non ſecundum juſtitiam diſpenſant, & divites fiunt de rebus pauperum; ipſi ſunt nummularii pecuniarum, menſas habentes quas Chriſtus evertit.* Notant Lemaiſtre *l.* 1. *de juribus Eccleſiæ*, *cap.* 17.

C A P U T IV.

Alexander III. a *Elienſi Archidiacono.*

CUm ſatis ſit abſurdum, & a Sanctorum Patrum inſtitutionibus alienum, ut Archidiaconus auctoritate propria debeat cuilibet Eccleſiarum curam committere, ægre nimis ferimus, quod tu ſine mandato Epiſcopi tui perſonis curam animarum comittis. Quoniam igitur obtentu alicujus conſuetudinis non debes contra Sanctorum Patrum inſtitutiones venire, & quod ad tuum non ſpectat officium, tibi vendicare; ideo mandamus, ut nemini de cetero ſine licentia, & mandato Epiſcopi curam animarum committere præſumas.

N O T Æ.

a ELienſi.) Ita etiam habetur *in c.* 4. *hoc tit. in collect.* & *in c.* 3. *de inſt.* & poſt Concil. Later. *part.* 26. *ſub Alexandro III.* De Elienſi Eccleſia egi *in c. poſtulaſti*, *de reſcriptis.*

COMMENTARIUM.

1 *Concluſio deducitur, & probatur.*

EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Archidiaconus ſine mandato Epiſcopi non committit curam animarum, ideſt non præſtat collationem auctorizabilem beneficiorum, non obſtante quacumque conſuetudine.* Probant eam textus *in cap. nullus* 11. 16. *q.* 7. *c. noſti*, *de elect. cap. ſuper eo*, *de officio deleg. c. ex tua*, *de filiis presbyt. c. cum ex injuncto*, *in fine*, *de heret. c.* 3. *de exceſſibus Prælat. c. ex frequentibus*, *c. cum veniſſet*, *de inſtit.* Concil. Later. *part.* 24. *c.* 1. ibi: *Archidiaconi nihil præſumant, vel in Eccleſiis inſtituere, aut deſtituere ſine auctoritate, & conſenſu Epiſcopi: quod ſi facere præſumpſerint, liberum ſit Epiſcopo inſtitutiones penitus irritare, & taliter inſtitutos removere ab Eccleſia, contradictione, vel appellatione non obſtante.* Et *c.* 2. *de inſtit. in* 1. *compil.* ubi Alexander III. Lundonienſi Epiſcopo ita ſcribit: *Ad aures noſtras noveris perveniſſe, quod quidam Archidiaconi, te inconſulto, contra conſuetudinem Eccleſiæ tibi commiſſæ perſonas inſtituunt in Eccleſiis, & ſic in Eccleſiis, vel earum portionibus nunc filios, nunc alias perſonas, & vicarios inſtituere non verentur. Volentes itaque pro noſtri officii debito in irritum deducere, quod contra juris ordinem attentatur, auctoritate Apoſtolica tibi duximus indulgendum, ut ſi iidem Archidiaconi poſt prohibitionem tuam ipſis inde factam, inſtituerunt ſine mandato, & auctoritate tua aliquos in Eccleſiis, in quibus patres eorum proximo miniſtraſſe noſcuntur, aut perſonas alias, vel vicarios, cum idem ſit canonicæ ſanctioni contrarium, liberum tibi ſit nullius contrad. vel ap. obſt. inſtitutiones hujuſmodi penitus irritare, & taliter inſtitutos ab Eccleſiis removere.* Et *cap.* 3. *eod. tit. in ead. collect. Cum ſatis ſit abſurdum, & a Sanctorum Patrum inſtitutionibus alienum, ut Archidiaconi auctoritate propria debeant cuilibet curam Eccleſiarum committere, ægre nimis ferimus, quod tu ſine mandato Epiſcopi tui perſonis curam animarum committis. Quoniam igitur obtentu alicujus conſuetudinis non debes Sanctorum Patrum inſtitutiones tranſgredi, & quod ad tuum non ſpectat officium, vendicare; ideo mandamus, ut nemini de cetero ſine licentia, & mandato Epiſcopi tui curam animarum committere præſumas.* Illuſtrant ultra congeſtos a Barboſa *in præſenti*, & *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 72. *num.* 185. & *lib.* 1. *juris eccleſ. c.* 24. Petrus Gregor. *in c. conquerente*, *de officio ordin. c.* 8. & *lib.* 3. *part. tit.* 2. *c.* 5. & *de beneficiis c.* 7. & *libr.* 15. *ſyntag. juris univ. c.* 20. Anton. Auguſt. *in epit. juris*, *lib.* 7. *tit.* 33. Lambert. *de jure patron. l.* 2. *c.* 3. *art.* 3. Panormit. *in c. dudum* 54. *nu.* 35. *de elect.* Gloſſa *verbo Conſuetudine*, *in extravag. execrab. de preb.* Tamburinus *de jure Abbat.* 3. *p. diſp.* 9. *q.* 2. Balboa *in c. cum Bertoldus*, *de re judicata*, *n.* 13 Cironius *ad tit. de inſtit.* Lotherius *de re benef. lib.* 1. *capit.* 22. Covarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 20. Suarez *de cenſur. diſp.* 7. *ſect.* 2. *num.* 7. Valenſis *de benef. lib.* 2. *tit.* 14. Gibalinus *de cenſur. diſq.* 9. *queſt.* 3. *pag.* 411.

2 *Ratio dubitandi.*

Sed adverſus hanc aſſertionem ſic pro dubitandi ratione inſurgo. Inſtitutio in beneficiis eccleſiaſticis ex juris communis diſpoſitione ſpectat ad Epiſcopum, vel ejus vicarium, *c.* 3. *de inſtit. c. ult. de officio Vicarii*, *lib.* 6. Sed Archidiaconus eſt vicarius nativus Epiſcopi, *c.* 1. & 2. *cap. ad hæc*, *hoc tit.* ubi non ſolum aſſeritur Archidiaconum vices Epiſcopi gerere, verum cum referuntur, quæ ad officium Archidiaconi ſpectant, illa proponuntur verba: *Inſtitutio corporalis, tam ſuper beneficiis, quam dignitatibus: ad ipſum debeat pertinere.* Igitur non recte aſerimus, Archidiaconum non poſſe inſtitutionem auctorizabilem in beneficiis præſtare. Augetur hæc difficultas ex eo, nam licet jure ordinario hæc inſtituendi facultas Archidiacono non competeret, tamen ſuffragante conſuetudine non eſt ratio, quare illam inſtituendi poteſtatem non conſequatur, ut probatur ex ſequentibus. Primo ex eo, nam inſtitutio hæc beneficiorum inter jura Epiſcopalia recenſetur, *c. conquerente*, *de officio ordin.* ubi Petrus Greg. *c.* 8. Sed jura Epiſcopalia ab inferioribus præſcribi poſſunt, *c. de quarta*, *de præſcript.* late probat Barboſa *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 27. *per totam.* Igitur & inſtitutio beneficiorum poteſt conſuetudine, aut præſcriptione acquiri. Secundo *ex c. auditis*, *c. cum olim* 18. *de præſcript.* ubi expreſſe deciditur, poteſtatem inſtituendi in beneficiis eccleſiaſticis præſcriptione acquiri poſſe: igitur Archidiaconus in hoc textu virtute conſuetudinis inſtitutionem dare poterat, atque animarum curam committere.

3 *De variis inſtitutionibus.*

Hac dubitandi ratione non obſtante vera eſt præſens aſſertio, pro cujus interpretatione ſciendum eſt, beneficium eccleſiaſticum non poſſe obtineri ſine inſtitutione canonica, *cap.* 1. cum ibi adductis a Pechio, *de regul. juris in* 6. & hanc inſtitutionem triplicem eſſe, aliam collativam, corporalem aliam auctorizabilem, ut docent Gloſſa *in diſt. regula Beneficium*, Cironius *in tit. de inſtit.* Petrus Greg. *ubi ſupr. d. cap.* 8. Inſtitutio collativa eſt, quæ ſumitur pro titulo ipſius beneficii, & hæc ad Epiſcopum tantum pertinet jure communi, *c. ex frequentibus*, *de inſtit. c. nullus* 16. *q.* 7. *c. cum vos*, *de officio ordin. c. regendam* 10. *qu.* 1. *c.* 1. *de inſtit. lib.* 6. *c.* 4. *cum ſequent. de jurepatr. l.* 2. *t.* 16. *part.* 1. junctis adductis a Selva *de beneficiis* 2. *part. c.* 1. Valenſi *eod. tr. lib.* 1. *tit.* 5. Inſtitutio corporalis dicitur illa, quæ ſignificat inveſtituram, & traditionem nudæ poſſeſſionis, daturque poſtquam collatum eſt beneficium: & hæc inſtitutio fit ab Archidiacono, illique competit ex juris diſpoſitione, *c. ad hæc*, *c. ut noſtrum*, *hoc tit. c. ſi pluribus*, 63. *dist. d. cap. perlectis*, *verſ. ad Archidiaconum*, 25. *dist. l.* 4. *tit.* 6. *part.* 1. Hoſtienſis *in ſumma hujus tituli*, §. *quid ſit ejus officium*, Abbas *in c. dudum*, *el* 1. *de elect.* Covar. *lib.* 3. *variar. c.* 16. *verſ. Tertius caſus*, Balboa, *in c. cum Bertholdus*, *n.* 15. *de re judic.* Nec contrarium probat textus *in c. licet Epiſcopus*, *de præbendis in* 6. ubi probari videtur, miſſionem hanc in poſſeſſionem ad Epiſcopum pertinere. Nam reſpondendum eſt ex doctrina Balboæ *in d. c. cum Bartolus*, *n.* 15. ibi inſtitutionem accipi pro collatione, aut ſi textus accipiatur de inſtitutione corporali, eum procedere attenta conſuetudine, per quam Archidiaconi jam hoc jus inveſtituræ amiſerunt, ut docent etiam Barboſa *de dignit. c.* 5. *num.* 30. Nec etiam contrarium ſuadetur *in c. propoſuit* 8. *de cleric. excom.* in illis verbis: *Sæpedictum Magiſtrum inveſtituræ*

ſuæ ſuo tempore a præfato Epiſcopo extitiſſe excommunicatum. Nam ea verba non important ab Epiſcopo in veſtituram accepiſſe, ſed tantum ab Epiſcopo eſſe excommunicatum, inveſtituram autem ab Archidiacono accepiſſe, juxta ſupra dicta. Tandem inſtitutio auctorizabilis eſt illa, per quam Epiſcopus alicui committit animarum curam, poſtquam collatio facta eſt ab illo, qui jus conferendi beneficium habuit, vel ex conſuetudine, vel ex privilegio; & hæc ad ſolum Epiſcopum pertinet: nam ille, cui commiſſa eſt parochialis Eccleſia, non habet poteſtatem conferendi ſacramenta, & adminiſtrandi cum cura, niſi Epiſcopi licentia, mediante hac inſtitutione, detur, *cap. in Lateranenſi, de præb. c. unico, de capellis monach. in* 6. De qua inſtitutione auctorizabili accipiunt præſentem deciſionem omnes repetentes, & alii relati a Barb. *in præſenti num.* 16. Petrus Greg. *in d. c. conquerente*, *c.* 8. DD. Antonius de Garanna *in c. ex frequentibus*, *de inſtit. n.* 8. & accipiendi ſunt textus *in c.* 2. *de ætat. & qualit. c.* 52. *de elect.*

4 De conſuetudine circa inſtitutionē.

Inter has inſtitutionum ſpecies illa celebris conſideratur differentia, quod inſtitutio collativa, tam præſcriptione, quam conſuetudine acquiri valet ab inferioribus Prælatis, *cap. cum veniſſent, de inſtit. c.* 2. *de exceſſibus Prælat. c. auditis, c. cum olim, de præſcript. c. referente, de præbend.* Inſtitutio vero auctorizabilis neque præſcriptione, neque conſuetudine ab inferioribus Prælatis quæri poteſt, ex hoc textu, & *c. unico, de capellis monach. lib.* 6. junctis tradictis a Balboa *ſupra*, *nu.* 17. Barb. *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 77. *nu.* 12. Cujus differentiæ ratio ex eo provenit, nam curam animarum committere, Epiſcopis reſervatum eſt in gratiam eorum, & ratione ordinis Epiſcopalis, *cap. nullus* 16. *q.* 7. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 18. Accedit nam inſtitutione auctorizabili agitur de auctoritate publica Epiſcopo competente; præſcriptio autem, ſeu conſuetudo contra publicam Eccleſiæ auctoritatem non admittitur, *l. præſcript. Cod. de operibus publicis*, probavi *in cap.* 1. *de conſuet.* Unde inſtitutio authorizabilis præſcriptione, aut conſuetudine ab inferioribus Prælatis acquiri non poteſt: ſecus vero inſtitutio collativa.

5 Vera hujus textus interpretatio.

Ex quibus jam apparet vera hujus deciſionis interpretatio, circa quam varia adduxerunt Interpretes *in præſenti*. Gloſſa hic, & *in d. c. cum Bertholdus*, accipit hunc textum de conſuetudine legitime non præſcripta, nec adhuc completa; quæ interpretatio refellitur ex illis generalibus verbis, *Obtentu alicujus conſuetudinis*; quæ conſuetudinem etiam legitime introductam prorſus excludunt. Alii exiſtimarunt, hunc textum accipiendum eſſe de præſcriptione abſque titulo & bona fide, & ſic in eo recte negari, ad acquirendum jus inſtitutionis conſuetudinem ſufficere: ita Baldus *de præſcript. p.* 5. *qu.* 11. *n.* 6. Gilkenius *eod. tract. part.* 3. *c.* 10. *nu.* 10. Sed his omiſſis verius dicendum eſt, Alexandrum III. in præſenti tantum eam conſuetudinem improbare, per quam Archidiaconus intendebat nomine proprio, & ſine mandato Epiſcopi, aut ejus nomine jus inſtituendi auctorizabiliter habere, ut patet ex illis verbis: *Sine mandato Epiſcopi*, non autem eam conſuetudinem damnare, per quem Archidiaconus intenderet inſtituere in beneficiis nomine, & vice Epiſcopi, tamquam ejus vicarius, cui aliquando Epiſcopus eam inſtituendi facultatem commiſit; tunc enim conſuetudine poteſt ille acquirere jus inſtituendi in beneficiis, tamquam vicarius Epiſcopi. Textus diſertus *in c. cum veniſſent, de inſtitutionibus*, Docent Barb. *d. alleg.* 127. *n.* 13. Tamb. *d. diſp.* 9. *q.* 2.

6 Diſſolvitur dubitandi ratio.

Qua interpretatione retenta non obſtat dubitandi ratio ſupra adducta; verum enim eſt, Archidiaconum eſſe vicarium natum Epiſcopi; non tamen æque certum eſt, vicario Epiſcopi competere jus inſtituendi in beneficiis; non enim illi competit, niſi ſpecialiter Epiſcopus inſtituendi facultatem illi committat, *cap. fin. de officio vicarii, lib.* 6. Quo modo accipiendi ſunt textus *in d. c. ex frequentibus, de inſtit. c. ſtatutum* 3. *de præbendis, lib.* 6. quod etiam in Archidiacono procedit, videlicet eum cum licentia & mandato Epiſcopi poſſe inſtitutionem etiam auctorizabilem facere, ut ex noſtri textus verbis, ibi: *Licentia, & mandato Epiſcopi*, a contrario ſenſu deducitur. Neque textus *in d. c. ad hæc*, contrarium probat, quia ut ſupra dixi, loquitur de inſtitutione corporali, non vero auctorizabili. Nec augmentum dubitandi rationis refragatur; licet enim præſcriptione, aut conſuetudine aliqua, quæ ſpectant ad legem diœceſanam, acquiri poſſint, tamen non omnia, præcipue quæ grave præjudicium Eccleſiæ inferunt, aut ſpecialiter ad Epiſcopum ſpectant: unde cum inſtitutio auctorizabilis proprio, & peculiari jure ad Epiſcopum ſpectet, ideo præſcriptione, aut conſuetudine acquiri non poteſt. Nec textus *in d. cap. cum olim, cap. auditis*, refragantur, nam loquuntur de inſtitutione collativa, non vero auctorizabili, quæ conſuetudine, aut præſcriptione acquiri non poteſt.

7 Exponitur cap. 2. de arbitris.

Sed ſupra relatæ aſſertioni primo obſtant textus *in c. non ſine* 2. *de arbitris*, in illis verbis: *Per manum Archidiaconi*; & ibi: *Capellanus inſtitutus fuiſſet*. Ex quibus deducitur, Archidiaconum potuiſſe inſtituere ipſum R. propria auctoritate: igitur Archidiacono competit inſtitutio auctorizabilis in beneficiis. Huic difficultati communiter ſatisfaciunt Interpretes affirmando inſtitutionem capellani, de qua ibi, ab Epiſcopo factam fuiſſe, ad præſentationem tamen Archidiaconi, qui alias erat Eccleſiæ patronus; & in hunc ſenſum accipiunt illa verba: *Per manum Archidiaconi*; ideſt, ad præſentationem. Sed quia jus præſentandi ad Archiaconum pertinebat, tantum neceſſarius fuit Epiſcopi conſenſus, ut ipſum capellanum inſtitueret, ſicut in aliis præſentationibus factis a patronis ſimilibus, neceſſarius eſt, *c. decernimus* 16. *qu.* 7. plura Lambertinus *de jurepatr. l.* 1. *p.* 1. *q.* 9. Guttierez *q.* 3. & 4. Suarez *t.* 1. *de relig. l.* 4. *de ſimonia, cap.* 28. *n.* 1. Ita accipiunt præſentem deciſionem Berojus *notabili* 1. Antonius *n.* 6. Cardinalis *n.* 5. & plures, quos refert, & ſequitur Barb. *nu.* 2. Verum hæc interpretatio ex pluribus corruit. Primo, quia repugnat expreſſe verbis textus, ibi: *Ordinavit*; & ibi: *Inſtitutus per manus*; ordinare enim proprie ſignificat inſtituere, *c. ſuper eo, de officio deleg.* & inſtitutio per manus amplius denotat, quam præſentationem, *cap. poſt electionem, verſic. Cum igitur, de conceſſ. præb.* nec ſi textus integer attente perpendatur, invenietur aliquod verbum, quod præſentationem demonſtret. Secundo, & fortius refellitur prædicta interpretatio ex eo, nam patronus ſolum poteſt præſentare capellanum, quando beneficium vacat, *d. c. decernimus* 16. *q.* 7. cum autem capellanus inſtituitur, Eccleſia non vacat, *c. extirpandæ* 30. *de præb. §. qui vero*, ubi Gloſſa *verbo Per precum*, Selva *de beneficiis p.* 4. *q.* 4. igitur cum Eccleſia non vacaſſet, præſentationi locus eſſe non poterat. Quare hac ſolutione omiſſa, verius dicendum eſt, textum illum procedere in inſtitutione collativa, quæ licet jure communi attento Archidiaconis non competat, tamen virtute conſuetudinis ad eos ſpectare valet, ut ſupra probavi. Unde recte in eo textu ratione conſuetudinis potuit inſtitutio collativa ad Archidiaconum ſpectare. Qua ſolutione etiam accipiendus eſt textus *in c.* 2. *hoc tit. in* 5. *collect.* ubi ita Honorius III. ſtatuit: *Quid ad Archidiaconi ſpectet officium, in epiſtola B. Iſidori, & ordinis Romani ſtatutis, necnon & conſtitutionibus aliis invenitur expreſſum; unde non ſine ratione miramur, quod cum dil. f. Magiſter Vvido Archidiaconus Eccleſiæ tuæ, occupatus Cancellariæ noſtræ ſervitiis, in Archidiaconatu ſuo perſonaliter miniſtrare non poſſit, ac propter hoc commiſerit dilectis filiis Vulterano, Capitulo vices ſuas; tu, ſicut eodem accepimus conquerente, cum examinatio, præſentatio, ac inſtallatio clericorum, ſive de beneficiis, ſive de dignitatibus hic agatur, pertineat ad eumdem, eodem, ac procuratoribus ſuis irrequiſitis, omnino ipſos inſtituis pro tuæ arbitrio voluntatis, alias ſuper officio ſuo gravis eidem & injurioſus exiſtens. Ut igitur quod per ſe ipſum modo non poteſt, per alios libere proſequatur, f. t. p. A. ſc. m. quatenus procuratores ipſius in iis, quæ jure ſcripto, vel approbata conſuetudine, ad ſui Archidiaconatus officium ſpectare noſcuntur, benevolo ſtudeas favore fovere, attentius proviſurus, ut eos in præmiſſis, & aliis ad officium ſuum ſpectantibus non impedias, nec patiaris, quantum in te fuerit, ab aliis impediri.*

8 Intelligitur c. cum Bertoldus, de re judicata.

Deinde opponi poteſt textus *in c. cum Bertholdus* 18. *de re judicata*, in illis verbis: *Archidiacono ad ſupradictam Eccleſiam*. Ex quibus depromitur, Archidiacono tam inſtitutionem corporalem, quam collativam in beneficio eccleſiaſtico competere: igitur quia Archidiacono ex juris communis diſpoſitione competit inſtitutio in beneficiis. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt ex communi doctrina Baldi, & Butrii in eo textu, quos ſequuntur Balboa *ibi*, *n.* 13. Garanna *in cap.* 3. *de inſtit.* qui aſſerunt, prædictum textum in prima parte procedere in inſtitutione corporali, quæ ad ipſum jure communi ſpectat, *d. c. ut noſtrum, hoc tit. cap. cum veniſſet, de inſtit.* de qua etiam accipiendus eſt textus *in c. ſuper eo* 15. *de officio deleg.* In ſecunda vero parte locum habere in inſtitutione collativa, aut ex conſenſu, & licentia Epiſcopi facienda; non vero quia eam jure proprio facere poſſit Archidiaconus.

9 Expenditur c. aſſerente de præbendis.

Rurſus obſtat textus *in c. referente* 7. *de præb. & dignit.* ubi expreſſe docetur, Archidiaconum habere poteſtatem inſtituendi, & deſtituendi clericos: igitur quia omnis inſtitutio in beneficiis ad Archidiaconum ſpectat. Pro cujus textus ſolutione Gloſſa & alii communiter affirmant, Archidiaconum ibi virtute conſuetudinis potuiſſe inſtituere, & deſtituere, juxta ſupra dicta. Sed ea ſolutione omiſſa, verius dicendum eſt, in eo textu Archidiaconum, non tamquam Archidiaconum, ſed ut vicarium Epiſcopi clericum inſtituiſſe, & deſtituiſſe: quod expreſſe colligitur ex eo, quia ab ejus ſententia non ad Epiſcopum, ſed ad Archiepiſcopum appellatur: quod innuit eamdem eſſe juriſdictionem Archidiaconi, & Epiſcopi, quod jam obſervavit Cironius *l.* 2. *obſerv. c.* 8. Unde cum ex præſenti textu, accedente Epiſcopi licentia, poſſit Archidiaconus omnem inſtitutionem facere, recte in eo textu aſſeritur, ad eum ſpectaſſe inſtitutionem in illo beneficio.

C A P U T V.

Alexander III. a *Vvigon. Epiſcopo.*

ARchidiaconis de eccleſiaſtica inſtitutione non videtur licere, niſi auctoritas Epiſcoporum, & conſenſus acceſſerit, in aliquos ſententiam promulgare.

NOTÆ.

BIBLIOTECA CENTRAL

NOTÆ.

1 a *VVigorn.*) Ita legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. c.* 5. ubi adjicitur, hæc verba ſpectare ad textum *in c. cauſam quæ vertitur*; qui textus reperitur in hoc volumine, *ſub tit. de judiciis*, *in cap. cauſam* 9. licet falſo ille tribuatur Clementi, cum ſit noſtri Alexandri in epiſtola miſſa R. Vvigornienſi Epiſcopo, ut refertur poſt Concil. Later. ſub Alexandro *p.* 36. *c.* 3. & dicem *in d. c. cauſam*: unde præſens epigraphe ita reſtitui debet: *Alexander III. R. Vvigornienſi Epiſcopo, & Abbati de Eveſham*. De Eccleſia Vvigorn. egi *in cap. noſti, de elect.* Monaſterium vero de Eveſham eſt ordinis D. Benedicti, in ipſa diœceſi Vvigorn. ut docet Cujacius *in d. c. cauſam*.

COMMENTARIUM.

2 Concluſio refertur, & probatur.

EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Archidiaconus de jure communi non poteſt ſententiam excommunicationis proferre*. Probant eam textus *in cap. viſis* 16. *qu.* 2. *c. nullus* 16. *q.* 7. *c. corripiantur* 24. *q.* 3. *c. ſi quis, §. Archidiaconus*, *cum c. ſequenti*, 94. *d. c. ult. hoc tit.* Illuſtrant ultra congeſtos a Barboſa *in præſenti*, & *de jure eccleſ. l.* 1. *c.* 24. & *de dignit. c.* 5. *n.* 29. Antonius Chucus *l.* 10. *inſtit. c. fin.* Petrus Greg. *l.* 5. *part. tit.* 2. *c.* 5. Gloſſa *verb. De conſuet. in extravag. Execrabilis, de præb.* Cæſar *de hierarch. Eccleſ. diſp.* 11. *§.* 1. *nu. fin.* Vighellius *in meth. juris can. pag.* 255. Hallier. *de juriſd. hierarch. pag.* 390. & 873. Fragoſo *de regim. Chriſt. Reip. lib.* 3. *p.* 2. *diſp.* 8. *§.* 2. *num.* 20. Marius Alterius *de cenſur. lib.* 3. *diſp.* 7. *c.* 1. Hurtado *eod. tract. diſp.* 2. *qu.* 16. Cironius *ad hunc tit.* & *in c.* 1. *de novi operis nunciat. in quinta compil.*

3 Ratio decidendi.

Sed præſens aſſertio impugnari poteſt ſequenti conſideractione. Archidiaconus eſt Vicarius Epiſcopi, *c.* 1. *c. ad hæc*, *hoc tit.* Sed Vicarius Epiſcopi, ut ordinarius judex, poteſt ſententiam excommunicationis proferre, *c.* 2. *de conſuet. l.* 6. *c. Romana, de appellat. eod. lib.* junctis traditis a Gibalino *de cenſur. diſquiſit.* 3. *qu.* 3. 1. *part. propoſitionis*: igitur & Archidiaconus excommunicare valet. Augetur hæc difficultas ex eo, nam Archidiaconus habet ratione ſuæ dignitatis curam animarum, *c. cum in cunctis* 7. *§. inferiora, de elect.* unde poteſt non ſolum inferiores in ordine, ut ſubdiaconos, lectores, oſtiarios; verum & majores, ut presbyteros, ob exceſſus ab eis commiſſos punire, *c. clerici, de vita & honeſt. cleric.* Gregorius VII. in Concil. Rom. *can.* 4. ibi: *Si crimineſus fuerit aliquis presbyter, in præſentia Epiſcopi, vel Archidiaconi dijudicetur*. Concil. Antiochenum *can.* 20. *Si presbyter, aut diaconus, aut ſubdiaconus poſt acceptam benedictionem infantes procreaverit, & Archipresbyter hoc Epiſcopo, aut Archidiacono non intimaverit, integro anno non communicet*. Et *can.* 43. Matiſcon. 1. *can.* 8. Metenſe *can.* 3. Cabil. 2. *can.* 15. Similiter & valet in cauſis civilibus juriſdictionem exercere, *cap. litteras* 13. juncta ejus epigraphe, *de officio ordin. c.* 2. *ne Prælati vices ſuas*, *c. præſentata* 50. *de teſtibus*. Sed niſi juriſdictionem, & coercitionem cum excommunicandi facultate haberet, non poſſet prædictam curam exercere, *c.* 1. junctis ibi traditis, *de officio deleg.* igitur Archidiaconus jure proprio virtute dignitatis poteſt excommunicationis ſententiam proferre. Augetur ſecundo hæc dubitandi ratio ex eo, quia Archidiaconus ratione juriſdictionis major eſt presbyteris, & aliis Eccleſiæ miniſtris, *capit.* 1. *de officio Archipresbyteri*, *capit.* 1. *de officio cuſtodis*: ſed presbyteri parochi facultatem habent excommunicandi, *capit. nemo* 2. *quæſt.* 1. *capitul.* 2. ubi dicemus, *de officio ordin.* imo & laici fideles, *capit. tam ſacerdotes* 14. 24. *quæſt.* 3. *l.* 3. *§.* 1. *Cod. de ſumma Trinit. libr* 5. *verſ. ſi quis*, *Codic. de ſacroſanct. Eccleſ. authent. credentes*, *C. de hæret.* Unde Rex Bermundus in privilegio conceſſo Bellico de Aureolis, relato ab Otalora *de nobilit. c.* 6. *in fine*, ita cavit: *Ut conſanguinei mei, vel extranei, tam filii, quam nepotes, qui contra factum meum venerint, iram Regiam patiantur, & ſententiam excommunicationis*. Et in præcepto Regis Dagoberti relato a Bignonio *in notis ad Marculfum*, *c.* 1. *pag.* 433. legitur: *Si quis hæc non obſervaverit, & hic, & in futuro anathema ſit*. Igitur ſi presbyteri, & laici, qui nullam juriſdictionem eccleſiaſticam obtinent, poſſunt ſententiam excommunicationis proferre, multo magis & Archidiaconi, qui ultra dignitatem, quam obtinent, juriſdictionem cum mixto imperio habent, eam proferre valent.

4 Ratio decidendi.

Qua dubitandi ratione non obſtante, vera eſt præſens Alexandri III. deciſio, quæ auctoritatibus ſupra relatis vallatur, & ea ratione fulcitur; nam cum dignitas Archidiaconatus primis Eccleſiæ ſæculis tantum eſſet miniſterium, non vero contineret officium cum juriſdictione, licet poſtea Archidiaconorum elatione, & intumeſcentia illi aliqua ſibi uſurparent, & etiam juriſdictionem in presbyteros, & alios Eccleſiæ miniſtros; & poteſtas clavium non ratione miniſterii, ſed officii obtenti cum juriſdictione in Eccleſia competat, quare excommunicatio dicitur mucro dignitatis Epiſcopalis, *c. viris*, 16. *qu.* 7. inde procedit, ut Archidiaconus ratione propriæ dignitatis ſententiam excommunicationis proferre non poſſit, niſi conſuetudine talem juriſdictionem ſibi acquiſierit: tunc enim ſicut alia ratione conſuetudinis Archidiaconus exercere valet, ita & excommunicandi poteſtatem acquirere poterit.

5 Solvitur dubitandi ratio.

Nec obſtat difficultas ſupra pro dubitandi ratione adducta; nam licet Archidiaconus Vicarius Epiſcopi ſit, non inde deducitur, poſſe jure proprio ſententiam excommunicationis proferre, ſed tantum vices Epiſcopi gerendo, ejus nomine poſſe eum excommunicare, quod in præſenti textu non negatur. Nec adverſatur augmentum primum ipſius difficultatis, in quo dicebamus, Archidiaconum ratione curæ animarum poteſtatem clavium habere. Nam reſpondendum eſt, Archidiaconum poſſe habere curam animarum duplici modo, aut conceſſione Epiſcopi, aut virtute conſuetudinis; quibus in caſibus accipiendus eſt textus *in d. c. cum in cunctis*, *§. inferiora*. Primo caſu certum eſt ex præſenti textu, in illis verbis, *Niſi auctoritate Epiſcoporum*, poſſe Archidiaconum ſententiam excommunicationis proferre. Secundo etiam verum eſt, quod ſi conſuetudine acquiratur juriſdictio, acquiritur ſimul excommunicandi poteſtas, ut infra dicemus: inde cum Archidiaconus jure proprio non habeat curam animarum, non poterit ratione dignitatis tantum ſententiam excommunicationis proferre. Nec ſecundum augmentum difficultatis adverſatur, quia licet Archidiaconus major ſit presbyteris parochis, *d. c.* 1. *de officio Archipresbyteri*; tamen cum ipſi parochi habeant curam animarum, quam non obtinent Archidiaconi, ejus ratione poſſunt ſubditos excommunicare, *d. c.* 2. *de officio ordin.* ubi latius dicemus. Nec etiam adverſatur textus *in d. c. tam ſacerdotes*; nam in eo non affirmatur, omnes fideles laicos poſſe cenſuris eccleſiaſticis uti, ſed tantum poſſe peccatores arguere, & increpare, ut ſic a legitimo judice ſegregentur ab Eccleſiæ communione, juxta correctionis fraternæ modum, de quo *in c. novit, de judiciis*. Et cum in privilegiis Principum legitur, eorum violatores eſſe excommunicatos, excommunicatio non accipitur proprie pro cenſura eccleſiaſtica, ſed tantum pro execratione, & quadam anathematizatione: aut ſi pro cenſura proprie accipitur, non eam imponunt, aut infligunt ipſi Principes ſæculares, ſed tantum Prælati eccleſiaſtici, qui ſimul cum eis ſubſcribunt in ipſis privilegiis, ut ex eorum ſubſcriptionibus conſtat.

6 Exponitur cap. referente 7. de præbendis.

Superiori aſſertioni obſtat textus *in c. referente* 7. *de præb. & dignit.* in illis verbis: *Vinculo excommunicationis adſtrinxit*. Ex quibus conſtat, Archidiaconum Rhemenſem ſententiam excommunicationis pronuntiaſſe contra quemdam presbyterum ejuſdem diœceſis: igitur quia Archidiaconus virtute propriæ juriſdictionis ſententiam excommunicationis proferre valet. Pro cujus textus interpretatione ſciendum eſt, quod licet jure communi inſpecto Archidiaconi non poſſint excommunicationis ſententiam proferre, aut ſimilem cenſuram promulgare, tamen ex conſuetudine plerique Archidiaconi hanc poteſtatem ſibi vindicarunt, ut de Archidiacono Senonenſi refertur *in c. fin. hoc tit.* & *in c. ſignificantibus* 2. *de novi operis nuntiat.* De Rhemenſi *in c. Romana, de appellat. in* 6. de Rhetomag. *in cap. venerabil.* 7. *de ſentent. excomm. in* 6. de Conventrenſi *in c. licet* 3. *de pœnis*, de aliis *in c. reprehenſibilis, de appellat.* juncta ejus integra. Cum enim præcipua munia hujus dignitatis ex conſuetudine proveniant, atque per lapſum temporis introducta ſint, potiuſque Archidiaconi illa uſurpaverint, quam jus illis conceſſerit, & inter alia plures juriſdictionem occupaverint, & per conſequens vi tantum conſuetudinis excommunicandi facultatem ſibi acquiſierint; cum etiam per conſuetudinem juriſdictio acquiratur, *c. licet*, cum vulgatis, *de foro compet.* & ob juriſdictionem eccleſiaſticam in foro contentioſo competat excommunicandi poteſtas, Gibalinus *de cenſuris diſquiſit.* 3. *qu.* 2. *in fine*; ideo Archidaconi, qui par conſuetudinem acquiſierunt juriſdictionem ſpiritualem, contentioſam ſimul, & excommunicandi facultatem nacti fuerunt, ut docent Cæſar *in d. diſp.* 12. *§.* 1. Barb. *de dignit. d. c.* 5. Qua conſuetudine præmiſſa, & ſuppoſita, intelligendi ſunt textus *in d. c. referente* 7. *d. c. ſignificantibus* 2. *d. c. Romana, d. c. licet* 3. *d. c. reprehenſibilis*, *d. c. venerabilibus* 7. *c.* 1. *de eo qui furtive*, *c.* 1. *de feriis*, *in* 2. *collect.* in illis verbis: *Significantibus nobis viris religioſis fratribus Ciſtercienſis Ordinis accepimus, quod cum eorum famuli, & mercenarii in quibuſdam diebus, quos alii ſolemnes habent, laborant, Archid. Decani, & Preſbyteri, de quorum parochiis ſunt, in eos ſententiam excommunicationis propter hoc intentare præſumunt. Quoniam igitur ſuper hoc non debent tanta pœna multari, f. t. per A. ſ. m. quat. omnibus Archidiaconis, Decanis, Presbyteris veſtræ juriſdictionis arctius prohibere curetis, ne in famulos, vel mercenarios prædictorum fratrum, pro eo quod ipſi, & iidem fratres diebus illis laborant, quis alii ſolemnes habent, vel excommunicationis, vel interdicti ſententiam ferre præſumant; ſi vero contra prohibitionem veſtram venerint, & ſententiam eorum ap. rem. denuntietis irritam, & inanem, & ipſos pro tranſgreſſione non differatis eccleſiaſtica ſeveritate punire.*

C A P U T VI.

Idem *Epiſcopo* a *Conventrenſi*, & *Abbati* b *Ciſtren.*

MAndamus, ut ex noſtra, & veſtra parte prohibeatur Archidiaconus R. Ciſtren, clericos, ſive c laicos, qui pro ſuis exceſſibus puniendi ſunt, pecuniaria pœna multare, ſeu in examine ignis, vel aquæ, a quolibet viro,

viro, vel muliere aliqua extorquere præſumat, aut pro annua, & indebita exactione pecuniæ perſonas ſuſpendere, vel Eccleſias interdicere: nec ad Eccleſias ſui Archidiaconatus viſitandas, niſi ſemel in anno accedat, niſi forte talis cauſa emerſerit, propterquam ipſum oporteat præfatas Eccleſias ſæpius *d* viſitare, & cum ea moderantia hominum, & equitaturarum, quod qui in eis morantur, exinde non debeant merito querelari. Si autem contra inhibitionem veſtram venire præſumpſerit, eccleſiaſtica ſeveritate eum percellatis, omni oc. & ap. ceſſ. & ſententiam ipſam uſque ad dignam ſatisfactionem faciatis inviolabiliter obſervari, ita quod in vos, & illos hoc non cogamur diutius vindicare.

NOTÆ.

1 a *Conventrenſi.*) Ita etiam habetur *in c. 4. de pœnis, in 1. collect.* & poſt Concil. Later. ſub Alex. III. *part.* 2. *c.* 3. ex quibus locis ita reſtituo hunc textum. De Eccleſia Conventrenſi egi *in c. 2. de reſcriptis.*

2 b *Ciſtrenſi.*) Monaſterium Ciſtrenſe, de Ceſtria dictum, eſt Ordinis D. Benedicti, in Normannia, London. diœceſis, quod primus Leofricus Comes Ciſtrenſis ædificavit, & ſemel collapſum Hugo etiam Comes reſtauravit, ut ex ſcriptoribus illius provinciæ refert Cironius *in notis ad textum in c. dilectus, de ſequeſtratione poſſeſſ. in 5. compil.*

c *Clericos, ſive laicos.*) Similes exceſſus in Archidiacono Conventrenſi reprehendit Alexander III. *in c. licet 3. de pœnis,* ubi quæ ad primam partem hujus textus ſpectant, diſputabimus. 3

d *Sæpius viſitare.*) Quia ad Archidiaconum ſpectat diœceſis viſitatio, ut dixi *in c. 1. hoc tit.* non tamen ideo poteſt ſæpe ſæpius, ſed ſemel tantum in anno viſitare, *c. cum venerabilis, de cenſibus,* ubi quæ ſpectant ad viſitationem, & modum late illuſtrabimus. 4

CAPUT VII.

Innocentius a III.

AD hoc nos Dominus, &c. Sane conſuluit nos tuæ fraternitatis devotio, quid ad officium Archidiaconi debeat pertinere, & in quibus per ipſum cura Epiſcopalis ſolicitudinis debeat relevari? Et nos, prout *b* poſſumus, reſpondemus. Archidiaconus ſecundum *c* ſtatuta B. *d* Iſidori imperat Sacerdotibus, & Levitis. Parochiarum *e* Deſcitudo, & earum *f* ordinatio ad ipſum pertinet, & audire debet *g* jurgia ſingulorum. *h* Archipresbyteri, qui ſolicani a plebibus nuncupantur, ejus juriſdictioni ſe noverint ſubjacere. Secundum vero *i* Romani Ordinis conſtitutum, major poſt Epiſcopum, & ipſius Epiſcopi vicarius reperitur: omnem vero ſolicitudinem & curam, & tam in clericis, quam in Eccleſiis eorum, prout melius ſecundum Deum poterit impendendo; cum ſuper his ſit redditurus in diſtrincti examinis judicio rationem. Item in *j* epiſtola B. Clementis Papæ pr. n. *k* oculus Epiſcopi Archidiaconus appellatur, ut loco Epiſcopi per Epiſcopatum proſpiciens, quæ corrigenda viderit, corrigat, & emendet, niſi adeo ardua fuerint negotia, quod abſque majoris præſentia nequeant terminari. In quadam vero noſtra *l* conſtitutione nos jam alia vice meminimus expreſſiſſe, quod inſtitutio corporalis, tam ſuper beneficiis, quam etiam dignitatibus, ad ipſum debeat pertinere: examinatio etiam clericorum, ſi fuerint ad ſacros ordines promovendi; & hoc idem in collationibus beneficiorum credimus obſervandum, ut qui beneficiis eccleſiaſticis præficiendi fuerint, a ſuo prius examinentur Archidiacono, & per ipſum poſtmodum Epiſcopo præſententur. Subſequenter poſtea quæſiviſti, utrum Decani *m* rurales, qui pro tempore ſtatuuntur, ad mandatum tuum ſolum, vel *n* Archidiaconi, vel etiam utriuſque inſtitui debeant, vel deſtitui, ſi fuerint amovendi? Ad hoc breviter reſpondemus, quod cum juxta Imperialis ſanctionis auctoritatem, quod omnes tangit, ab omnibus comprobari debeat, cum commune eorum exerceat Decanus officium, communiter eſt eligendus, vel etiam amovendus.

NOTÆ.

a *Innocentius III.*) In quarta collectione, *ſub hoc tit. c.* 1. etiam tribuitur hæc epiſtola Innocentio III. cui miſſa ſit non conſtat; nec inter epiſtolas ipſius Innocentii emendatas a Guillelmo Sirleto, nec inter editas a Boſqueto reperitur hæc epiſtola: ex dicta tamen collectione ita reſtituitur.

1 b *Prout poſſumus.*) Cum enim circa officium, & juriſdictionem Archidiaconi tantum reperiantur auctoritates D. Iſidori, & Ordinis Romani, & quam plurima in illis non comprehenſa Archidiaconi ſibi arrogaverint, & uſurpaverint, ut *in c. 1. hoc tit.* dixi, ideo Innocentius reſpondet conſultationi factæ juxta illa duo teſtimonia, quod & Honorius ejus ſucceſſor fecit *in cap. 2. hoc tit.* cujus verba retulimus *in cap. cum ſatis, hoc tit.*

c *Statuta.* Relata a Gratiano *in cap. perlecti., 25. diſt.* ubi refertur epiſtola D. Iſidori miſſa ad Epiſcopum Leudifredum, quæ etiam reperitur inter opera ejuſdem eximii Doctoris, edita opera & ſtudio D. Garſiæ a Loayſa *t. 2. pag.* 391.

d *Iſidori.*) Iſidorus Præſul Hiſpalenſis, Hiſpaniæ Doctor, Catholicæ fidei magiſter, floruit temporibus Recharedi Regis Gothorum, a quo mortuo Leandro in ejus locum ſuffectus eſt, & a Gregorio Magno confirmatus. Ejus laudes, animique dotes late proſequuntur Quintanadvennas in Sanctorum Hiſpalenſium hiſtoria, *pag.* 247. Antonius Neubricenſis *in vita ipſius Sancti,* plures Hiſpanici ſcriptores congeſti a Tamayo de Salazar *t. 2. martyrol. Hiſpan. die 4. April.*

e *Solicitudo.*) Vacantium enim Eccleſiarum cuſtodia ad Archidiaconum ſpectat, *cap. ſi in plebibus, 63. dict. cap. bonæ 51. de appell.*

f *Ordinatio.*) Ideſt Clericorum ad Eccleſias vacantes præſentatio; debet enim Archidiaconus præſentare clericos ab Epiſcopo ordinandos, *d. c. ſi in plebibus, c. cum dilectus 28. de jurepatron. c. ut noſtrum, hoc tit.*

g *Jurgia.*) Ut dixi *in c. 5. hoc tit.*

h *Archipresbyteri.*) Hæc verba exponemus *in c. 1. de officio Archipresbyteri.*

i *Romani Ordinis.*) De hoc libro nonnulla retuli *in cap. 1. hoc tit.*

j *Epiſtola.*) Ad Jacobum fratrem miſſa, de cujus auctoritate late agit Vivar. *ad Flavium Dextrum, anno 37. n. 6.* & nos *in cap. unico, de ſacra unct.*

k *Oculus Epiſcopi.*) Recta comparatio; nam oculus pro præſtantiore parte corporis accipitur, & quæ aliis præeſt. D. Aug. *in pſalmum* 87. Unde R. P. dicitur oculus univerſi corporis Eccleſiæ, ut probat P. Serlogus *t. 3. in Cantic. c. 4. veſtig. 28. ſect. unica, pag.* 148. inde Archidiaconus dicitur oculus Epiſcopi, cum recte gerit quæ ſui officii ſunt: ſi vero recte non gerat, clavus Epiſcopi dicitur. Mire ad rem Fulbertus Carnotenſis *ep.* 34. ibi: *Inter quos, videlicet adverſarios, unus eſt nomine Lyſardus, olim quidem Archidiaconus, qui cum eſſe deberet oculus Epiſcopi ſui, diſpenſator pauperum, catechizator inſipientium, apoſtatavit ab omnibus his, & factus eſt Epiſcopo ſuo quaſi clavus in oculum, prædo pauperibus, dux erroris inſipientibus: quia ſuperba & contumelioſa maledicta in Epiſcopum ſuum jaculans, ſerenitatem ſpeculationis ejus turbat, decimas, & oblationes altarium, ſtipem videlicet pauperum, ſuo Epiſcopo inconſulto, ſæculari militiæ tradit.* 2

l *Conſtitutiones.*) De qua *in capit. ut noſtrum, hoc tit.* ubi dicemus.

m *Rurales.*) Ideſt Archipresbyteri, *c. 1. & per totum de officio Archipresbyteri.*

n *Vel Archidiaconi.*) De conſuetudine, ut dixi *in c. cum ſatis, hoc tit.*

CAPUT VIII.

a Idem *Terviſino Epiſcopo.*

SIgnificaſti nobis per litteras, quod quidam clerici tuæ diœceſis, licet eccleſiaſtica beneficia ſint adepti, *b* comam nutriunt; qui etiam incedunt in habitu laicali: *c* laici quoque adſcribi volentes militiæ clericali, cum a te promoveri non poſſint, cum litteris Archidiaconi tui ad Epiſcopos vicinos accedunt, & ab eis ſe faciunt ordinari. Volentes igitur hujuſmodi exceſſibus obviare, fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus clericos, qui comam nutriunt, & incedunt in habitu laicali, niſi ad commonitionem tuam depoſuerint comam, & clericalem ſervaverint tam in veſtibus, quam in aliis honeſtatem, uſque ad correctionem idoneam a beneficiorum ſuorum perceptione, ſublato appellationis obſtaculo, noſtra, & tua fretus auctoritate ſuſpendas: interdicas autem Archidiacono

BIBLIOTECA CENTRAL

cono tuo, ne ſine licentia, & auctoritate tuâ concedat ſuas litteras promovendis: & eis etiam diſtricte prohibeas, ne ad ordines taliter audeant convolare. Quod ſi contra prohibitionem tuam venire præſumpſerint, exequutionem eis ordinum ſuſceptorum taliter interdicas. Datum Later. 15. Kal. Octob.

NOTÆ.

a *Idem.*) Ita reſtituenda eſt hæc inſcriptio ex epiſtolis Innoc. III. emendatis a Guillelmo Sirleto *lib. 2. epiſt. fol.* 368. Etiam reperitur hic textus in quarta collectione, *ſub hoc tit. c.* 1. ſed diminutus, ut in hac ſexta collectione: quare ex prædicto Codice epiſtolarum eam reſtituo. De Tarviſina Diœceſi egi *in cap. 7. de conſtit.*

b *Comam.*) Quod clericis prohibitum eſt, *c. ſi quis ex clericis 4. c. clericis 5. c. clericus 7. de vita & honeſt. cleric.*

c *Laici.*) Quod alienum eſt a clericali gradu, *c. clerici 15.* ubi late dicemus, *de vita & honeſt. cleric.*

COMMENTARIUM.

1 Concluſio refertur, & probatur.

EX verbis a Raymundo compilatis in hac ſexta collectione, hæc communiter deducitur aſſertio: *Archidiaconus non dat litteras commendatitias.* Probant tam textus *in c. quamvis, 69. diſt. c. cum nullus, c. 3. de tempor. ordin.* Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c.* 11. Colonienſe *p. 1. c. 19. Prohibemus, ne officiales noſtri litteras dimiſſorias, quæ vulgo licentiatoriæ ordinandi vocantur, alicui temere concedant.* Moguntinum celebratum anno 1549. *cap.* 84. Illuſtrant Hallier. *de ſacris elect. c. 3. art. 11. §. 4. pag.* 669. & *pag.* 672. Leander *de ſacrament. tom. 2. de ordine, diſp. 10. tr. 6. q.* 4. Narbona *de appellat. a Vicario, c. 1. nu.* 197. Ferrarius *de antiquis Eccleſiæ litteris c.* 8. Flores de Mena *lib. 3. qu.* 4.

2 Impugnatur hæc aſſertio.

Sed hæc aſſertio difficilis valde redditur ſequenti conſideratione; nam facultas concedendi commendatitias litteras; ſeu dimiſſorias, non provenit a poteſtate ordinis, ſed juriſdictionis: unde Epiſcopus electus, confirmatus, licet non conſecratus, poteſt prædictas litteras concedere, *c. noſti 9. c. tranſmiſſam 15. de elect. c. abſentia, eod. tit. in 6.* ubi Gloſſa *verbo Confirmetur.* Similiter Archiepiſcopus ante pallii receptionem, licet ordines conferre non poſſit, litteras dimiſſorias dare valet, *c. ſuffraganeis, de elect.* Docent Henriques, Toletus, & Bonacina laudati a Leandro *d. tr. de ordine diſt. diſp. 10. qu.* 1. Similiter Vicarius Epiſcopi licet ordines conferre non poſſit, litteras tamen dimiſſorias dare valet: & Capitulum Sede vacante, ſi beneficium eſt arctatum. Trid. *ſeſſ. 7. de reform. c.* 10. Sed Archidiaconus juriſdictionem obtinet in clericos, tam in majoribus quam minoribus ordinibus conſtitutos, ut ſepæ ſæpius dixi *in hoc tit.* & eos Epiſcopo repræſentat, ut ab eo ordinentur, *c. ad hoc, hoc tit.* igitur poteſt litteris ſuis dimiſſoriis eos alieno Epiſcopo præſentare, ut ab eo ordinentur. Augetur hæc difficultas ex teſtimonio Flodoardi veteris hiſtorici Eccleſiæ Rhemenſis, *l. 3. cap.* 8. ubi refert Helvitum presbyterum Rhemenſem ordinatum fuiſſe a Lupo Catalaunenſi Epiſcopo, eo quod Archidiaconus Rhemenſis cum aliis comminiſtris, tam canonicis, quam monachis, hanc illi obtuliſſet: ex quo expreſſe conſtat, Archidiaconum Rhemenſem potuiſſe litteras commendatitias clericis concedere ad ordines recipiendos ab alieno Epiſcopo.

3 De litteris commendatitiis.

Hac dubitandi ratione non obſtante, vera eſt noſtri Innocentii III. deciſio, pro cujus expoſitione ſciendum eſt, inter alias litteras jam a primis Eccleſiæ temporibus uſu receptas, de quibus egi *in c. 1. de clericis peregrin.* etiam enumerari commendatitias, dimiſſorias, ſeu reverendas, quibus nominibus ſignificantur litteræ illæ, quibus proprii ſubditi reverenter dimittuntur, & commendantur alieno Epiſcopo, ut ab eo ordinentur, *c. 3. 77. diſt.* Conc. Chalced. *can. 20. c. 1. 72. diſt. can. 15. & 33. Apoſt.* probavi *in c. quoad tranſlationem, de tempor. ordin.* late illuſtrant Hallier. *de ſacris elect. d. c. 3. art. 10. per totum.* Circa eas vero ſequentia examinanda ſunt, tam ex veteri, quam novo jure, a quibus videlicet concedi poſſint, quibus dari valeant, & quænam earum forma a jure præſcripta ſit.

4 Qui eas concedere poſſint.

Certum eſt, concedere litteras dimiſſorias, ſeu ut vulgo dicitur, reverendas, eorum proprium eſſe, quibus competit ordines conferre, ex regula, *Poteſt quis, de regul. juris in 6.* unde ſicut poteſt Epiſcopus domicilii, originis, & beneficii ordines conferre; ita & litteras dimiſſorias dare. Ex una enim poteſtate alia infertur, & deducitur: quare Abbates jus mitræ, & baculi habentes, quia minores ordines poſſunt conferre ſuis ſubditis, *c. cum contingat, de ætat. & qual.* dimiſſorias litteras conferre poterunt tantum ad minores ordines, non ad majores, ut docent Flores de Mena *ubi ſupr.* Tamburinus, Diana, & alii relati a Leandro *d. diſp. 10. qu. 7. & 8.* Similiter Vicarii Epiſcoporum, Archidiaconi, Archipresbyteri, & ſimiles, qui appellatione Vicariorum continentur, cum ordines conferre non poſſint, nec prædictas litteras dimiſſorias concedere valent, niſi de ſpeciali mandato Epiſcopi, vel eo in remotis partibus agente, *c. cum nullus, de tempor. ordin. lib. 6.* Leander *ubi ſupra, q.* 3. Et licet Gloſſa *in eo c. verbo Remotis*; intendat probare remotum illum tantum dici, qui extra provinciam, aut ultra montes degit; tamen rectius reſolvit Hallier. *ubi ſupra, pag.* 672. hoc arbitrio Epiſcopi relinqui: circa Capitulum vero ſede vacante, varia pro diverſitate temporum ſtatuta, & obſervata reperiuntur. A primis enim Eccleſiæ ſæculis uſque ad tempora Concil. Trid. Capitulis Eccleſiarum Cathedralium conceſſum erat vicinum Epiſcopum, vel quem maluiſſent, adſciſcere, vocare, & invitare, ut in ipſa diœceſi Paſtore deſtituta ſacros ordines conferret, aut clericos ordinandos dimittere, & commendare alienis Epiſcopis, *c. his quæ, de majoric. & obed. cap. ſi Epiſcopus, cum ſequenti, de ſupplend. neglig. lib.* 6. Conc. Antiochenum *can.* 6. plura Boſquetus *ad Innocentium III. lib. 1. ep.* 13. Poſſevinus *de poteſt. Capituli, 1. p. q. 1. n.* 3. poſt tempora tamen Concil. Trid. & ejus decretum, *ſeſſ. 7. de reform. c.* 10. & *ſeſſ. 10. de reform. c.* 23. illud jus antiquum abrogatum fuit, noviterque ſtatutum, ne ſede vacante Capitulum litteras commendatitias concedere poſſit, niſi alicujus beneficii arctati occaſione: circa cujus conſtitutionis explicationem plura cumularunt Barboſa *in ejus remiſſ.* Hall. *pag.* 671. Leand. *ubi ſup. q.* 4.

5 De perſonis quibus dimiſſoriæ dantur.

Sequitur ſecunda inſpectio de perſonis, quibus concedi debent prædictæ litteræ commendatitiæ, ſeu dimiſſoriæ. Et primo ſciendum eſt, tantum eas concedi poſtulanti, & efflagitanti, *c.* 1. in illis verbis: *Niſi ab ipſo poſtulatus, & prius examinatus a propriis Epiſcopis litteras concedentibus.* Trid. *ſeſſ. 23. de reform. c.* 3. in illis verbis: *Non aliter quam jam probatos, & examinatos ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant, niſi ob juſtam cauſam ipſum examinandum ordinanti committant, quod ex juſtis cauſis fieri permittitur.* Concil. Senon. celebratum anno 1528. *in decretis morum, c.* 5. ibi: *Et quamvis,* inquit, *Epiſcopus originis, beneficii, aut domicilii non ſolum ad ordines promovere, ſed etiam litteras dimiſſorias ad ipſos ordines concedere poſſit; injungimus tamen ſuffraganeis noſtris, ut ſi quando litteras dimiſſorias ad ſacros ordines indulgere voluerint, ne indigni aſſumantur, obſervent ordinem qui ſequitur, videlicet quod volentes impetrare litteras dimiſſorias, accedant ad diœceſanos, qui ſuper præmiſſis, ætate, litteratura, moribus, beneficio, ſeu patrimonio inquirant, ſerventque diligenter prædictas ſolemnitates perinde, ac ſi in propria diœceſi ordinare vellent: ac tunc ſic examinato concedantur litteræ dimiſſoriæ, remittaturque ita examinatus cum litteris ipſis, in quibus etiam declaretur prædicta ſolemnitas ſic obſervata, fiatque mentio expreſſa de beneficio, aut patrimonio, ut Epiſcopus ad quem ſe confert ordinandus, eum ſine ſcrupulo promovere, & ordinare poſſit. Quod ſi propter infirmitatem, aut aliam cauſam rationabilem is, qui litteras dimiſſorias obtinere cupit, non poſſit commode accedere ad ſuum Epiſcopum, tunc remittatur ſuper ætate, litteratura, ac moribus, ut prius, examinandus ad Epiſcopum, cui litteræ dimiſſoriæ præſtabuntur, inſeraturque in iis litteris dimiſſoriis clauſula (Super quo conſcientiam tuam oneramus:) proviſo tamen, quod nunquam concedantur litteræ dimiſſoriæ, niſi illi, qui habuerit beneficium, aut patrimonium prætaxati valoris.* An autem cum dimittitur, & commendatur ordinandus jam examinatus, iterum poſſit examinari ab ordinatore pertractat Hallier. *de ſacris elect. 1. p. de examin. ordin. c.* 1.

6 De forma dimiſſoriarum.

Quoad formam prædictarum litterarum, & quæ in eis ſpectentur, & requirantur, ſciendum eſt primo, in ipſis litteris inſeri debere cauſam, propter quam proprius Epiſcopus dimittit ipſum alii ordinandum, *c. 1. de tempor. ordin. libr. 6.* Trid. *ſeſſ. 7. de reform. c. 11. & ſeſſ. 23. c.* 3. docet Barboſa *de poteſt. Epiſcopi, alleg. 7. n.* 20. Secundo in eis exprimi debere Epiſcopum, cui committitur, niſi generaliter ita dimittatur, ut a quocumque Epiſcopo Catholico ordinari valeat, juxta textum *in c. veniens, de præſcript.* ibi: *Ut a quocumque rite, & catholice promoto, & gratiam, & communionem S. Sedis Apoſtolicæ habente.* Apponi tamen ſolet clauſula illa: *Clerum ac populum habente*; ut adimatur facultas ordinandi Epiſcopis titularibus, & propriam Sedem non habentibus, quorum poteſtatem reſtringere magnopere intendunt PP. Concilii Trid. *d. ſeſſ. 24. de reform. c.* 2. & ut cuncta comprehendamus, quæ in litteris dimiſſoriis complecti ſolent, unum, aut aliud exemplar earum referamus. Et omiſſis relatis *t. 2. Concilior. Galliæ,* in antiquis formulis, juxta priſcum Eccleſiæ morem, ita legitur in veteri formula ab Hallierio edita ubi ſupra, *pag. 664. Durandus Dei gratia Arvernorum Epiſcopus, Rodulpho excellentiſſimo Turonenſi Archiepiſcopo. Quod in terra felicius, vel beatius in cœlo comperiat dilectio veſtra, quod hic præſens Subdiaconus, quem manu propria conſecravimus, miſericorditer formatam a nobis expetiit epiſtolam, & omnem auctoritatem canonicam, ſicut inter dantem, & accipientem fieri oportet: quatenus hac auctoritate ſecurus, jure veſtræ ditioni ſubjici valeret. Cujus petitionibus annuentes, mittimus nobilitati veſtræ hanc epiſtolam canonica inſtitutione formatam, ut quem ſanctitatis a modo cuſtodiæ rogando committimus, cum libera noſtra conceſſione ad quodcumque officium, ſeu ad quemcumque gradum viſum fuerit, promoveatis, & omnem quam erga eum hactenus poteſtatem nobis licuit exercere, ſit vobis licitum. Et ut nullus in veſtro animo ſcrupulus heſitationis remaneat, ea ſigna quæ SS. PP. in Nicæno Concilio ſtatuere in ejuſmodi epiſtolis ſcribendis, in primis, & ultimis annotavimus.* Aliud juxta uſum quotidianum refert Barb. *poſt tractatum de officio, & poteſtate Epiſcopi.*

7 Ratio decidendi.

Quibus ita præmiſſis apparet jam vera decidendi ratio hujus textus; nam cum litteras dimiſſorias illi tantum dare poſſint, qui ordines conferre valent, ex regula, *Poteſt quis, de regul. juris, l.* 6. & Archidiaconus ordines conferre non poſſit, ex defectu poteſtatis conferendi ordines; ideo neque litteras dimiſſorias ordinandis dare valet: ſed ſi alicui eas conceſſerit, & earum ratione ordinati fuerint, characterem quidem recipiunt, executionem autem ordinis improbe recepti

non